

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Факультет геології, географії, рекреації і туризму
*Кафедра соціально-економічної географії і регіоналістики
імені Костянтина Немця*

До захисту допустити

В. о. завідувача кафедри _____ Людмила КЛЮЧКО

« ____ » _____ 2025 р.

**РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-
РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Виконав: студент II курсу магістратури, групи ГЧ - 21
Спеціальності **106. Географія**
Освітньо-професійної програми «Економічна,
соціальна географія та регіональний розвиток»
Бойко Костянтин Сергійович

Науковий керівник:
к. геогр. н., доц. Ключко Людмила Василівна

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

_____ *Голова ЕК Тарас ПОГРЕБСЬКИЙ*

_____ *Секретар ЕК Олена ПЕДЬ*

« ____ » _____ 2025 р.

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	7
1.1. Поняття та структура соціальної інфраструктури	7
1.2. Методи суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури.....	13
1.3. Сутність спортивної реабілітаційної інфраструктури як компонента соціальної інфраструктури.....	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ Й СПОРТИВНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ.....	26
2.1. Загальна характеристика спортивної інфраструктури України.....	26
2.2. Вплив повномасштабної війни на функціонування спортивної інфраструктури в Україні.....	29
2.3. Роль спортивної інфраструктури у розвитку ветеранського спорту та фізичної реабілітації.....	39
РОЗДІЛ 3. ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ.....	43
3.1. Територіальні особливості розміщення спортивно-реабілітаційних закладів в Україні.....	43
3.2. Вплив воєнних дій на розвиток інфраструктури фізичної реабілітації.....	49
3.3. Проблеми та перспективи розвитку спортивної реабілітаційної інфраструктури	57
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Спортивно-реабілітаційна інфраструктура є важливою складовою соціальної інфраструктури держави, що формує базові умови для відновлення фізичного та психоемоційного стану населення, соціальної інтеграції та підвищення якості життя. Особливого значення питання її розвитку набули в умовах повномасштабної війни, яка призвела до суттєвого зростання кількості осіб, що потребують спеціалізованої реабілітаційної допомоги, насамперед ветеранів бойових дій, військовослужбовців із пораненнями, осіб з інвалідністю, а також внутрішньо переміщених осіб.

У сучасних умовах, коли фізична активність розглядається не лише як складова здорового способу життя, а й як інструмент психосоціальної реабілітації, зростає потреба в розвитку інфраструктури, здатної задовольнити специфічні потреби ветеранів, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб. Це зумовлює необхідність комплексного географічного аналізу територіального розміщення, функціонального стану та ефективності спортивно-реабілітаційної інфраструктури.

Військові дії спричинили не лише різке зростання попиту на реабілітаційні послуги, але й значні втрати матеріально-технічної бази спортивних та реабілітаційних установ. Руйнування спортивних об'єктів, їх пошкодження або перепрофілювання в окремих регіонах України сформували нові територіальні диспропорції в доступності інфраструктури. У результаті спостерігається просторово нерівномірний розвиток спортивно-реабілітаційної мережі, частина регіонів характеризується відносно високою концентрацією об'єктів, тоді як інші мають обмежену або фрагментарну інфраструктуру.

Попри зростаючу соціальну та державну значущість цієї проблематики, у наукових роботах переважають загальногалузеві або медико-біологічні дослідження фізичної реабілітації, тоді як саме регіональний та просторовий

вимір розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури залишається недостатньо опрацьованим. У цьому контексті вивчення регіональних диспропорцій розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури є особливо актуальним, оскільки дозволяє обґрунтувати напрями її оптимізації з урахуванням післявоєнних реалій, потреб нових соціальних груп та завдань державної політики у сфері відновлення людського потенціалу.

Отже, дослідження регіональних особливостей розвитку спортивної реабілітаційної інфраструктури в Україні є важливим кроком для забезпечення доступності реабілітаційних послуг, відновлення здоров'я населення та підтримки соціальної стійкості в умовах післявоєнного відновлення.

Метою роботи є дослідження регіональних особливостей розвитку спортивної реабілітаційної інфраструктури в Україні з урахуванням її територіальних особливостей, функціонального стану, впливу війни та ролі у фізичній і соціальній реабілітації населення.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні аспекти соціальної та спортивної реабілітаційної інфраструктури, зокрема розкрити зміст поняття, визначити їхню структуру та взаємозв'язок, місце спортивної реабілітації в соціальній інфраструктурі
- охарактеризувати методи суспільно-географічного аналізу соціальної інфраструктури;
- дослідити сучасний стан спортивно-реабілітаційної інфраструктури України та її зміни внаслідок повномасштабного вторгнення;
- проаналізувати роль спортивної інфраструктури у розвитку ветеранського спорту та фізичної реабілітації;
- виявити регіональні відмінності у рівні розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури в Україні на основі кількісних показників забезпеченості та здійснити типізацію регіонів України за рівнем розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури;

- проаналізувати вплив воєнних дій на просторову організацію та доступність інфраструктури фізичної реабілітації, а також окреслити ключові проблеми й потенційні напрями її відновлення та розвитку.

Об'єктом дослідження є спортивна реабілітаційна інфраструктура як складова соціальної інфраструктури.

Предметом дослідження є регіональні особливості розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових та суспільно-географічних методів дослідження. Дослідження базується на історичному методі (для аналізу розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури та змін мережі закладів у довоєнний і воєнний періоди); географічному (для аналізу просторової організації об'єктів); статистичному (для обробки даних Державної служби статистики та профільних міністерств щодо кількості об'єктів, забезпеченості населення та динаміки їх розвитку); системному (для розгляду інфраструктури як цілісної територіальної системи); порівняльно-географічному (для виявлення регіональних диспропорцій); картографічному (для візуалізації регіональної диференціації та просторової доступності об'єктів).

Джерельна база. Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі суспільної географії, просторового планування, регіонального розвитку та реабілітаційної медицини, зокрема: С. А. Вавренюка, С. І. Дорогунцова, К. А. Немця, О. І. Шабля, Л. А. Швайки, Н. В. Моштакіної, І. О. Цимбалюк та ін.

У роботі також використано офіційну статистику Державної служби статистики України, Міністерства у справах ветеранів, Міністерства молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, аналітичні звіти, геопросторові бази даних, результати польових досліджень, матеріали з відкритих джерел і професійної літератури.

Апробація результатів дослідження. За темою кваліфікаційної роботи було опубліковано тези у збірнику «Суспільно-географічні чинники розвитку

регіонів» на тему «Загрози припинення програми USAID Ukraine для розвитку спортивного середовища в Україні: ризики, виклики та шляхи адаптації», (с. 150-152) та у збірнику «Регіон 2024: суспільно-географічні аспекти» на тему «просторові аспекти розвитку ветеранського спорту в Україні» (с. 21-23).

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань на 7 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, основний текст – 58 сторінок. Робота містить 4 таблиці (одна з яких в додатках), ілюстрована 21 рисунком (8 з яких в додатках).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА СПОРТИВНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1. Поняття та структура соціальної інфраструктури

Соціальна інфраструктура є ключовим елементом просторової організації суспільства та одним із визначальних чинників рівня життя населення. Вона забезпечує задоволення базових соціальних потреб, включаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту та інших життєво важливих послуг. У структурі суспільно-географічного простору соціальна інфраструктура виконує інтегруючу функцію, сприяючи формуванню цілісного соціально-економічного середовища на локальному, регіональному та національному рівнях.

Термін «соціальна інфраструктура» походить від ширшого поняття «інфраструктура», що в перекладі з латини означає «нижня будова» (від *infra* – «під», «нижче» та *structura* – «будова»). В сучасній науковій традиції інфраструктура розглядається як сукупність об'єктів, що створюють умови для функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства. Відповідно, соціальна інфраструктура – це сукупність установ та організацій, які безпосередньо обслуговують населення та впливають на якість його життя [15].

У науковій літературі поняття соціальної інфраструктури тісно пов'язується з категоріями «сфера послуг» та «соціальна сфера». Сфера послуг охоплює всі галузі економіки, що надають послуги населенню, а соціальна сфера – її складова, що включає заклади освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, соціального забезпечення, зайнятості тощо [43]. Соціальна інфраструктура, у свою чергу, включає матеріально-просторову основу цих послуг – тобто конкретні установи й об'єкти, які забезпечують їхню реалізацію.

Визначення окремих дослідників поняття «соціальна інфраструктура» мають певні відмінності (табл. 1.1.), проте майже усі автори визначають його як специфічну галузь, яка забезпечує стійкий розвиток населення та полегшують існування кожного.

Таблиця 1.1

Зміст поняття «соціальна інфраструктура» за різними авторами

(складено автором за [38,25,36,48,7,9])

Автор	Визначення
Шаблій О.І.	комплекс закладів, установ та підприємств виробничої і невиробничої сфер господарства, які виконують специфічні суспільні функції, безпосередньо спрямовані на задоволення особистих матеріальних і духовних потреб людей з метою підвищення їх життєвого рівня [38].
Немець Л. М	система галузей, підгалузей і видів діяльності, кожна з яких утворює власну підсистему, функціональне призначення яких виражається у виробництві і реалізації послуг, і які об'єднуються суспільною необхідністю задовольняти певні соціально-економічні і духовні потреби людини і населення на даному етапі розвитку суспільства [25].
Дорогунцов С.І.	стійка сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини - виробничої, суспільно-політичної, культурної і сімейно-побутової. Це система закладів і організацій, які забезпечують умови для раціональної організації діяльності людей у сфері виробництва, суспільно-політичному житті, сфері культури, сім'ї, побуту [36].
Швайка Л.А.	сукупність галузей народного господарства, діяльність яких зорієнтована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини [48].
Дідківська Л.І.	система галузей народного господарства, діяльність яких спрямована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини [7].
Гаврилишин Б.Д.	Комплекс об'єктів (підприємств, установ, організацій та споруд), які забезпечують умови функціонування суспільного виробництва і життєдіяльності населення, формування фізично та інтелектуально розвинутого, суспільно активного індивіда [9].

У науковій літературі існує різноманіття підходів до тлумачення поняття «соціальна інфраструктура», що зумовлено її міждисциплінарною природою та широким спектром функцій у суспільстві. Аналіз економічних і суспільно-географічних джерел дозволяє виокремити два основні підходи до розуміння сутності цього терміну [29].

Перший підхід трактує соціальну інфраструктуру як сукупність галузей, що безпосередньо або опосередковано пов'язані з наданням послуг

населенню. У межах цього підходу увага зосереджена на функціонально-економічних характеристиках інфраструктурних елементів, їхній ролі у відтворенні робочої сили та забезпеченні соціальної стабільності. Другий підхід розглядає соціальну інфраструктуру як систему матеріальних об'єктів і установ, які створюють умови для задоволення соціальних потреб населення та сприяють ефективній життєдіяльності людини в усіх сферах суспільного життя. Така інтерпретація акцентує увагу на територіальному та ресурсному аспектах, зокрема на наявності, якості та доступності інфраструктурних об'єктів [29].

Незалежно від підходу, більшість дослідників погоджуються з тим, що головною метою функціонування соціальної інфраструктури є створення сприятливих умов для всебічного розвитку особистості та підвищення якості життя населення. Соціальна інфраструктура забезпечує розширене відтворення людського капіталу, підтримує соціальну мобільність, сприяє формуванню рівного доступу до базових послуг [29].

Ключові завдання, які реалізує соціальна інфраструктура, включають: підвищення рівня соціального забезпечення населення; створення умов для особистісного, професійного та фізичного розвитку людини; задоволення соціокультурних потреб; забезпечення інтересів різних соціальних груп. Усе це надає підстави розглядати соціальну інфраструктуру як базовий компонент суспільного середовища, що формує соціальну стійкість територій і забезпечує просторову рівновагу в розвитку.

Ефективне функціонування *соціальної інфраструктури* базується на відповідних принципах, які визнаються ключовими для забезпечення її корисності та відповідності потребам суспільства. Важливо відзначити, що в науковій літературі існує різноманітні погляди на те, які саме принципи є базовими для соціальної інфраструктури. Загально визнані принципи функціонування *соціальної інфраструктури* представлені на рис. 1.1 [29].

Ефективність	<ul style="list-style-type: none"> соціальна інфраструктура являє собою систему взаємозв'язків між її елементами, отже, для досягнення поставленої мети дана взаємодія повинна бути ефективною
Науковість	<ul style="list-style-type: none"> управління соціальною інфраструктурою повинно мати науковий характер, тобто враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати міжнародний досвід та сучасні методи економічних досліджень, ґрунтуватись на існуючих теоріях, методах, підходах, враховуючи їх переваги та недоліки
Комплексність	<ul style="list-style-type: none"> взаємообумовлений та пропорційний розвиток соціальної інфраструктури як єдиного цілого, що забезпечує взаємозв'язок усіх підсистем і елементів
Оптимальність	<ul style="list-style-type: none"> взаємообумовлений та пропорційний розвиток соціальної інфраструктури як єдиного цілого, що забезпечує взаємозв'язок усіх підсистем і елементів
Системність	<ul style="list-style-type: none"> соціальна інфраструктура розглядається як складна цілісна система, що включає низку пов'язаних між собою елементів, їх зв'язок із зовнішнім оточенням, функціональні та ієрархічні підсистеми
Доцільність	<ul style="list-style-type: none"> це відповідне співвідношення між метою функціонування соціальної інфраструктури, і діяльністю суб'єктів з реалізації цієї мети

Рис. 1.1. Принципи функціонування соціальної інфраструктури
(побудовано автором за [29])

Можна зробити висновок, що з боку соціально-економічних процесів, соціальна інфраструктура відповідає за вирішення вище перелічених завдань, центром яких виступає задоволення потреб людини.

У найзагальнішому вигляді *соціальну інфраструктуру* поділяють на соціально-побутову і соціально-культурну *складові* (рис. 1.2). Соціально-побутова інфраструктура спрямована на створення умов для полегшення існування людини як біологічної істоти (через побутове середовище),

задоволення її потреб в належних умовах життя. Соціально-культурна інфраструктура сприяє задоволенню духовних, інтелектуальних (через культурно-освітнє середовище) і в значній мірі фізичних потреб індивіда, формуванню його як економічно активної особистості [24].

Соціальна інфраструктура є ключовим компонентом життєдіяльності суспільства, що забезпечує задоволення основних соціальних, освітніх, культурних та оздоровчих потреб населення. Саме соціально-культурна інфраструктура охоплює такі важливі галузі, як охорона здоров'я, освіта, культура, фізична культура і спорт, соціальне забезпечення тощо. Її роль полягає у формуванні сприятливих умов для розвитку людського капіталу, зміцнення громадського добробуту та досягнення сталого розвитку регіонів.

Одним із центральних елементів соціально-культурної інфраструктури є фізична культура і спорт, які відіграють важливу роль у формуванні здорового способу життя, підвищенні соціальної згуртованості та розвитку трудового потенціалу населення. Функціонування спортивної інфраструктури – об'єктів і установ, що забезпечують проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, є пріоритетним напрямом державної політики у сфері соціального розвитку.

Окрему, надзвичайно важливу роль у сучасних умовах відіграє спортивна реабілітація – комплекс заходів, який поєднує елементи охорони здоров'я, рекреаційного господарства та фізичної культури (рис.1.2). Вона спрямована не лише на лікувально-відновлювальний вплив на організм, а й на підтримку фізичної працездатності, психоемоційної рівноваги та соціальної адаптації людини після травм, хвороб або під час подолання посттравматичних станів. У контексті сучасних викликів, зокрема воєнних дій, спортивна реабілітація набуває стратегічного значення для ветеранів, військовослужбовців, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб, допомагаючи їм відновити здоров'я, повернути впевненість і відчуття повноцінності.

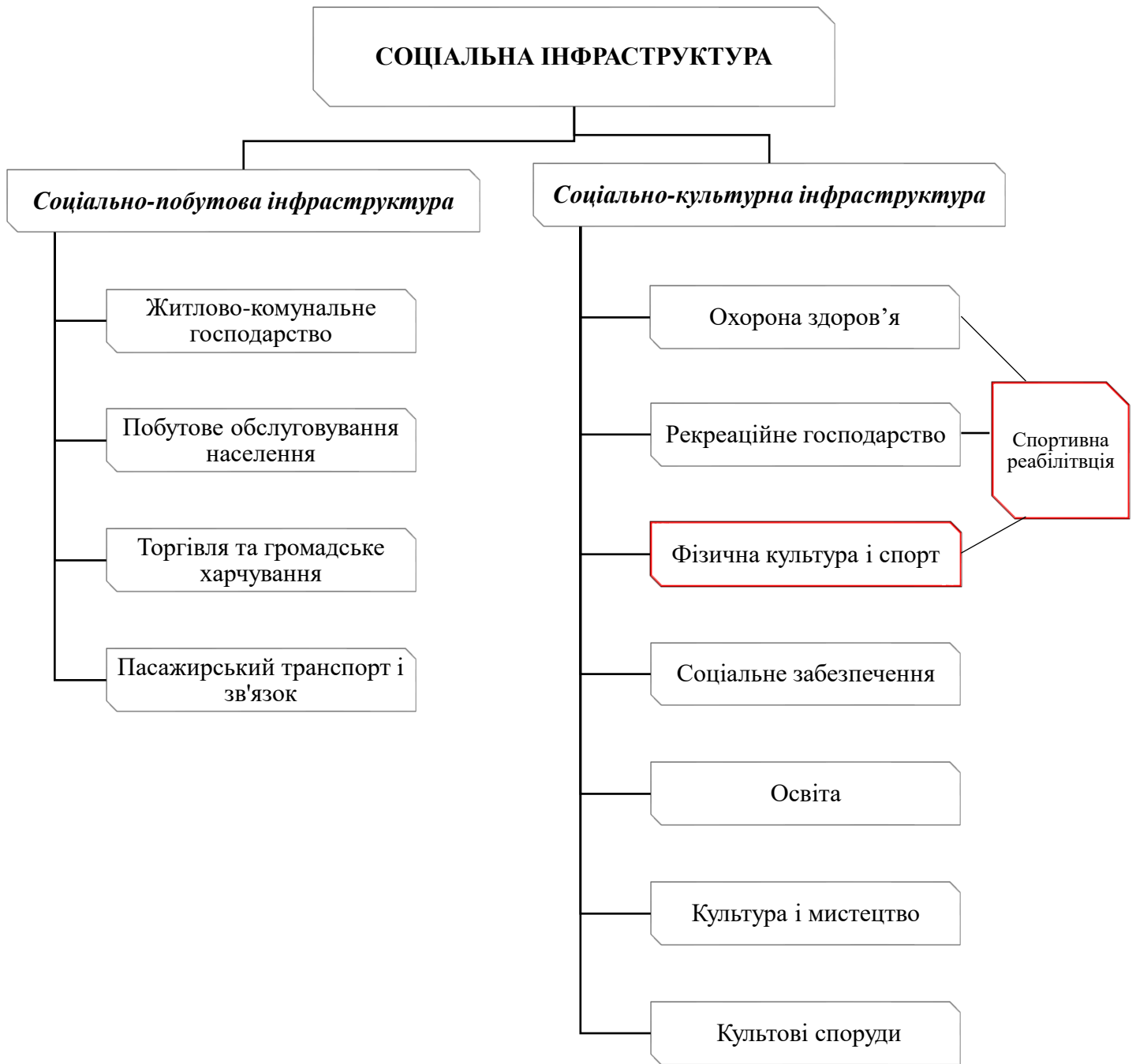

Рис. 1.2. Структура соціальної інфраструктури та місце фізичної культури та спорту в ній
(побудовано автором за [9])

Завдяки поєднанню трьох ключових складових – медичної, рекреаційної та спортивної, спортивна реабілітація забезпечує цілісний підхід до відновлення людини. Медична складова спрямована на фізіологічне відновлення функцій організму, рекреаційна – на відпочинок і зниження

стресу, а спортивна – на активізацію рухової діяльності та формування здорового способу життя. Таким чином, спортивна реабілітація посідає проміжну, але самостійну позицію між підсистемами охорони здоров'я, рекреаційної діяльності та спорту, що зумовлює її багатофункціональну роль у структурі соціальної інфраструктури країни та підкреслює її значення як чинника національної стійкості й людського розвитку.

На поданій схемі класифікації соціальної інфраструктури (Рис. 1.2.) це поєднання відображено у вигляді окремого підрозділу – «Спортивна реабілітація», що логічно впливає з взаємодії між елементами охорони здоров'я, рекреаційного господарства та фізичної культури і спорту. Такий підхід дозволяє розглядати спортивну реабілітацію не лише як медико-фізичну послугу, але і як важливу складову національної політики здоров'я, соціальної підтримки та реабілітації населення в умовах післявоєнного відновлення.

1.2. Методи суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури

Географічне дослідження *соціальної інфраструктури* визначається як один з ключових аспектів для розуміння просторових взаємодій у суспільстві. Зростання кількості і вдосконалення функціонування соціальних об'єктів, таких як освітні та медичні установи, культурні та спортивні заклади, вимагає комплексного аналізу для визначення їх розташування та впливу на розвиток конкретних територій.

Географічні дослідження спрямовані на розуміння як простір та його організація впливають на розвиток соціальних об'єктів. Розвиток та ефективне функціонування освітніх, медичних, культурних та спортивних закладів

вимагає глибокого аналізу для розуміння вигідного розташування цих об'єктів та максимізації їх впливу на суспільний простір.

Вивчення особливостей розташування соціальних об'єктів включає в себе аспекти просторової організації, доступності для населення, взаємодії із навколишнім середовищем та взаємодії з іншими об'єктами інфраструктури. Також, аналіз дозволяє враховувати етнічні, соціоекономічні та екологічні фактори, які впливають на соціальний розвиток.

Географічний метод включає аналіз просторового розподілу та взаємодій фізичних і соціальних явищ. Він дозволяє визначити розташування, структуру, розподіл та взаємозв'язки між різними елементами території. У даному дослідженні географічний метод застосовано для аналізу просторового розподілу спортивно-реабілітаційних закладів, визначення їх доступності для населення та виявлення територіальних відмінностей у забезпеченості спортивною інфраструктурою [42].

Системний метод передбачає розгляд об'єктів як комплексних систем, що складаються з взаємопов'язаних компонентів. У межах дослідження спортивно-реабілітаційна інфраструктура розглядається як цілісна система, що включає мережу закладів, матеріально-технічну базу, кадровий потенціал, нормативне забезпечення та групи користувачів. Системний метод був застосований для оцінки загальних збитків інфраструктури внаслідок воєнних дій, визначення взаємозалежностей між елементами системи та формування перспектив відновлення й модернізації спортивно-реабілітаційної мережі [42].

Інформаційний метод включає збір, обробку та аналіз різноманітних даних, необхідних для комплексного вивчення об'єкта дослідження. У роботі цей метод застосовано для збору статистичних даних, аналізу офіційних документів, звітів, картографічних матеріалів та відкритих джерел щодо кількості, типів, технічного стану і функціонування спортивних закладів, а також для моніторингу змін у структурі інфраструктури після початку повномасштабної війни. Завдяки інформаційному методу вдалося забезпечити об'єктивність і повноту емпіричної бази дослідження [42].

Для з'ясування відмінності територіального розміщення закладів спортивної інфраструктури до потреб населення пропонуємо адаптувати загальноприйняті формули під спеціалізовану тему, та розрахувати коефіцієнт територіальної концентрації спортивних закладів за наступною формулою [22]:

$$K = \frac{p \cdot S}{P \cdot s},$$

де K – коефіцієнт територіальної концентрації закладів; p – кількість закладів адміністративного району; S – площа області; P – кількість закладів області; s – площа району. При $K < 1$ можемо говорити про низьку концентрацію спортивних закладів; K наближений до 1 – про оптимальне співвідношення показника; коли $K > 1$, то спостерігається висока концентрація закладів на відповідній території.

Також, варто адаптувати формулу типізації районів області за рівнем розвитку до показників спортивної інфраструктури, що кількісно можна відобразити за допомогою коефіцієнта локалізації закладів спортивних об'єктів та розрахувати за формулою [22]:

$$K_{\text{л}} = \frac{p \cdot N}{P \cdot n},$$

де $K_{\text{л}}$ – коефіцієнт локалізації спортивних закладів; p – кількість закладів у районі; P – кількість закладів в області; n – чисельність населення району; N – чисельність населення області. У разі, якщо $K_{\text{л}} < 1$, можемо бачити низький рівень локалізації спортивних закладів; $K_{\text{л}}$ близький до 1 – середній рівень локалізації; $K_{\text{л}} > 1$ – високий рівень локалізації.

Загальним для всіх розробок у географії системи обслуговування є *антропогеографічний підхід*. Значення людського чинника істотно зросло в наш час у всіх географічних дослідженнях, особливо пов'язаних з вивченням умов і способу життя людей, серед яких і географія системи обслуговування. За цим підходом у центрі функціонування суспільно-географічних комплексів перебуває людина з її потребами, інтересами та можливостями. У межах даного дослідження антропогеографічний підхід застосовано для аналізу

потреб ветеранів та інших груп населення у спортивній і фізичній реабілітації, уточнення соціальної спрямованості спортивної інфраструктури та оцінки її впливу на якість життя населення [20].

Демографічний підхід характеризує суспільство через вивчення закономірностей народжуваності, смертності, міграції та структури населення. У цій роботі демографічний підхід використано для оцінки відповідності мережі спортивно-реабілітаційних закладів територіальному розміщенню груп населення, що потребують реабілітації, зокрема ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю та мешканців регіонів, які найбільше постраждали внаслідок воєнних дій. Такий підхід дозволяє визначити реальні потреби у реабілітаційних послугах та їх просторову збалансованість [20].

При вивченні соціальної інфраструктури також важливим є *історико-географічний підхід*, який передбачає аналіз суспільно-географічних процесів у часовій динаміці. У дослідженні спортивно-реабілітаційної інфраструктури цей підхід застосовано для оцінки еволюції мережі спортивних і реабілітаційних закладів, виявлення причинно-наслідкових зв'язків у їх розвитку, визначення тенденцій трансформації інфраструктури до та після початку повномасштабної війни, а також для прогнозування можливих напрямів її відновлення [21].

Комплексно-територіальний підхід ґрунтується на аналізі просторової диференціації досліджуваних об'єктів і врахуванні території як цілісної сукупності умов життєдіяльності людей. У рамках дипломного дослідження він використовується для виявлення територіальних відмінностей у забезпеченості населення спортивно-реабілітаційною інфраструктурою, оцінки впливу природних, соціально-економічних та матеріально-технічних умов на її розвиток, а також визначення регіональних диспропорцій доступності реабілітаційних послуг [26].

Системний підхід дозволяє розглядати соціально-економічні комплекси як цілісні структури, що складаються з багатьох взаємопов'язаних елементів. Спортивно-реабілітаційна інфраструктура у дослідженні трактується як

окрема геосистема, яка включає мережу закладів, кадровий потенціал, матеріально-технічну базу, фінансування, нормативно-правове забезпечення та групи споживачів послуг. Системний підхід дає змогу визначити внутрішні та зовнішні зв'язки між елементами інфраструктури, виявити фактори, що впливають на її стійкість, ефективність та функціональність, а також оцінити реакцію системи на виклики воєнного часу.

Враховуючи складність структури та неоднорідність розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури, її аналіз потребує використання низки взаємодоповнюючих методологічних підходів, географічного, системного, синергетичного, інформаційного та історичного [37].

- Географічний підхід є базовим для дослідження просторової організації об'єктів соціальної інфраструктури. У межах цієї роботи він застосований для визначення регіональних диспропорцій у забезпеченості спортивно-реабілітаційними об'єктами, аналізу їх територіального розміщення, доступності та відповідності потребам населення, зокрема ветеранів та інших груп, що потребують реабілітації.

- Системний підхід дозволяє аналізувати спортивно-реабілітаційну інфраструктуру як складне багаторівневе утворення, яке включає мережу закладів, організацій, програм, ресурсів і користувачів. Використання цього підходу дало змогу оцінити взаємозв'язки між елементами інфраструктури, а також їхню взаємодію з регіональними умовами, демографічними, економічними та соціальними.

- Синергетичний підхід спрямований на вивчення внутрішніх процесів самоорганізації та розвитку інфраструктури під впливом локальних ініціатив, державної політики та потреб суспільства. У дослідженні він дозволив розкрити механізми, що формують потенціал зростання спортивно-реабілітаційних послуг у різних регіонах України, та пояснити нерівномірність їх розвитку.

- Інформаційний підхід передбачає аналіз потоків інформації, статистичних даних, відкритих реєстрів та нормативних документів, що характеризують стан і динаміку спортивно-реабілітаційної інфраструктури. Його застосування забезпечило можливість комплексно оцінити кількісні та якісні параметри закладів, їх профілі, функціонування та відповідність регіональним потребам населення. Також він дав змогу визначити узгодженість мережі закладів із розміщенням груп населення, які найбільше потребують реабілітаційних послуг.

- Історичний підхід дає змогу простежити етапи становлення спортивно-реабілітаційної інфраструктури в Україні, визначити особливості її розвитку у різних регіонах та оцінити вплив суспільно-політичних і соціально-економічних чинників на формування сучасної інфраструктурної мережі. Він дозволив інтерпретувати сучасні просторові диспропорції як результат довготривалих процесів трансформації.

Дослідження соціальної інфраструктури є ключовим інструментом для розуміння просторової організації суспільства та взаємодії його структурних елементів. Оскільки до соціальної інфраструктури належать різноманітні об'єкти – від медичних і освітніх установ до культурних та спортивних закладів, їх аналіз потребує всебічного підходу. Важливим завданням є виявлення закономірностей розміщення таких об'єктів та оцінка їхнього впливу на розвиток територій. Для цього доцільно застосовувати комплексну методологію, що поєднує географічний, системний, синергетичний, інформаційний та історичний підходи. Використання такої методичної бази забезпечує глибше розуміння особливостей функціонування соціальних об'єктів у просторі та часі, а також дозволяє оцінити їхню роль у структуризації територіального розвитку.

1.3. Сутність спортивної реабілітаційної інфраструктури як компонента соціальної інфраструктури

Спортивна реабілітаційна інфраструктура – це сукупність просторово організованих закладів, установ, споруд і програм, призначених для надання послуг з фізичної та спортивної реабілітації. Вона включає матеріально-технічну базу, фахівців, організаційні процедури та режими роботи, що дають змогу людині, яка потребує реабілітації, отримати комплексну підтримку через фізичну культуру та спорт. Формально це «здійснюється на об'єктах спеціалізованої інфраструктури через стандартизовані та регламентовані процеси» [32].

З погляду соціальної політики та охорони здоров'я, спортивна реабілітація покликана сприяти не лише фізичному одужанню, а й соціальній адаптації, психологічному відновленню та інтеграції людей з інвалідністю, ветеранів, ВПО та інших осіб, які пережили травми або втрати здоров'я. У межах такого розуміння спортивна реабілітаційна інфраструктура охоплює різноманітні типи закладів та організацій. Серед них – спеціалізовані реабілітаційні центри, стаціонарні або амбулаторні відділення у лікарнях або санаторіях, адаптивні спортивні комплекси, обласні та місцеві центри для осіб з інвалідністю, ветеранські спортклуби та громадські ініціативи, спортивні школи з інклюзивними програмами, а також мобільні або тимчасові реабілітаційні групи [35].

Територіальна організація спортивно-реабілітаційної інфраструктури має багаторівневу структуру. На національному рівні функціонують державні реабілітаційні центри, національні програми і стандарти реабілітації ветеранів та осіб з інвалідністю. На регіональному рівні діють обласні центри «Інваспорт» (рис. 1.3), обласні реабілітаційні заклади та спортивно-реабілітаційні комплекси. На місцевому рівні – комунальні або громадські спортивні клуби, спортшколи, клуби ветеранів або адаптивного спорту, які забезпечують доступ до реабілітації на рівні міста чи громади. Така ієрархія

створює мережу, вузли або кластери закладів з різною спеціалізацією та рівнями послуг [11].

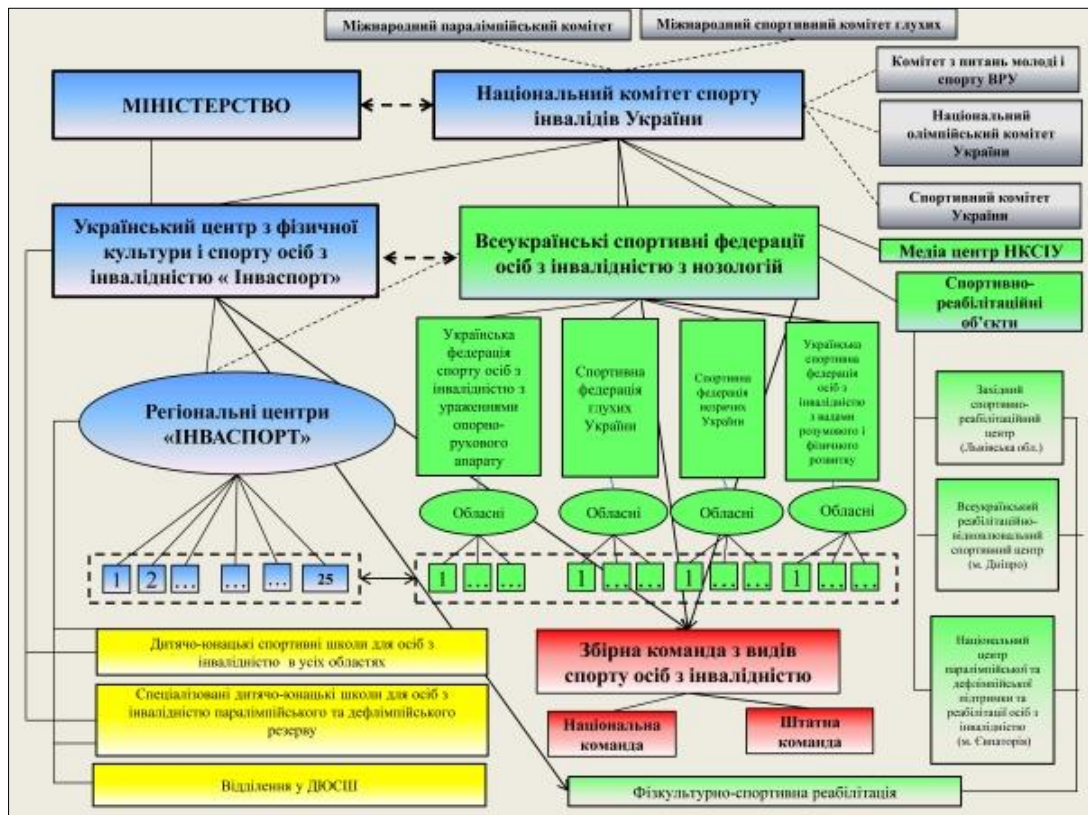

Рис. 1.3. Структура системи Інваспорт [35]

Особливою й ключовою ланкою спортивно-реабілітаційної інфраструктури в Україні є Інваспорт – державна система фізкультурно-спортивних закладів і програм для осіб з інвалідністю. Інваспорт було засновано 1993 року як державну установу, Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю Інваспорт, зі завданням реалізовувати державну політику щодо фізичної культури, спорту і реабілітації осіб з інвалідністю [34].

Структура Інваспорту охоплює багаторівневу мережу закладів і підрозділів (рис. 1.3). До системи входять 25 регіональних центрів, кілька міських і районних центрів, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю, спеціалізовані школи пара- і дефлімпійського резерву, а також клуби фізкультурно-оздоровчої та спортивної спрямованості.

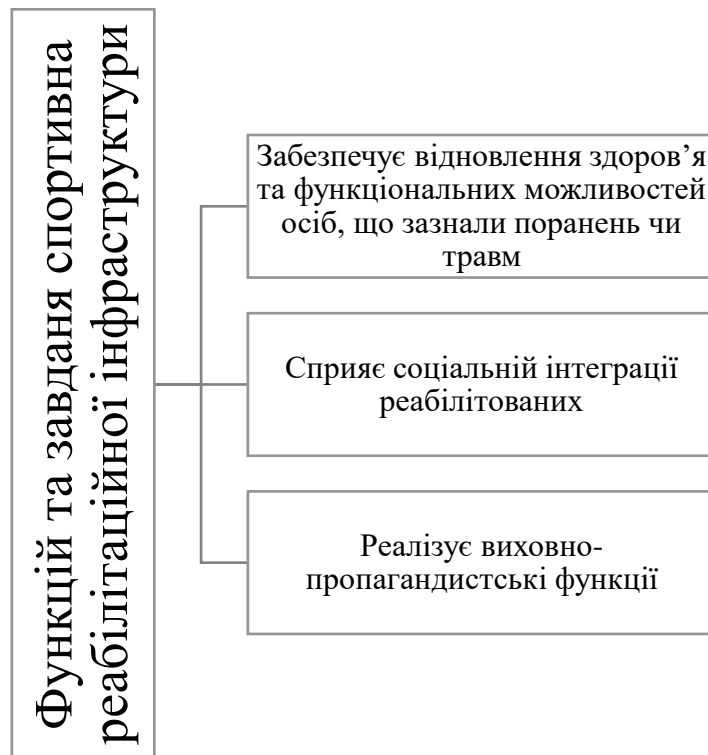

Рис. 1.4. Функції та завдання спортивно реабілітаційної інфраструктури (побудовано автором за [35], [54])

Спортивна реабілітаційна інфраструктура виконує низку головних функцій і завдань (Рис. 1.4.). По-перше, вона забезпечує відновлення здоров'я та функціональних можливостей осіб, що зазнали поранень чи травм, а також людей із хронічними захворюваннями та інвалідністю, через організацію тренувань і терапевтичних занять [35].

По-друге, така інфраструктура сприяє соціальній інтеграції реабілітованих – через спорт формується почуття спільності, командної підтримки та нові соціальні зв'язки. Спільне заняття адаптивними видами спорту допомагає ветеранам і людям з інвалідністю відчувати колективну підтримку, відновити «бойовий дух» і віру у власні сили [54].

По-третє, вона реалізує виховно-пропагандистські функції – пропагує здоровий спосіб життя і спортивні цінності серед постраждалих груп та суспільства загалом. Крім того, ця інфраструктура виконує організаційно-методичну функцію: вона планує і координує заходи з фізкультурно-спортивної реабілітації відповідно до норм законодавства і сучасних

стандартів, а також готує кваліфіковані кадри, зокрема, реабілітологів, тренерів з адаптивного спорту тощо) [54].

Для ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб (ВПО) спортивна реабілітація виконує і психологічну, і комунікативну функцію. Спорт допомагає повернути відчуття контролю над тілом, зменшити симптоми посттравматичного стресу, а також знайти нові соціальні зв'язки та підтримку у колі товаришів. Як показують дослідження, участь у спортивних заходах сприяє відновленню «бойового духу» ветеранів і формує стійкі соціальні контакти: «спорт будучи методом реабілітації, відновлює почуття товариськості, ветерани знаходять розраду у спільних заняттях, що сприяє створенню мереж підтримки». У випадку переселенців дитячого та юнацького віку залучення до спорту і спортивної реабілітації має мультиаспектний ефект: окрім фізичного розвитку, воно сприяє інтеграції в нові громади, зняттю психологічної напруги та посиленню самооцінки дітей. У результаті спортивна реабілітаційна інфраструктура становить ключовий ресурс відбудови людського капіталу після війни, оскільки задовольняє нагальні реабілітаційні потреби постраждалих і готує основу для їх подальшої участі в житті суспільства [54].

Нарешті, роль спортивної реабілітаційної інфраструктури у сталому розвитку та соціальній згуртованості не можна недооцінювати. Сталий розвиток передбачає комплексний підхід до здоров'я населення та інклюзії. Спортивна реабілітація безпосередньо впливає на один із важливих компонентів сталого розвитку – здоров'я і працездатність людей, підвищуючи їхню соціальну активність. Водночас через спільну участь у спортивних програмах відбувається зміцнення соціальної згуртованості: спорт долає бар'єри між ветеранами, цивільними і ВПО, створюючи «єдину спільноту одностудців». Наприклад, спортивні програми сприяють соціальній інтеграції, міжкультурному діалогу та зменшенню дискримінації» у громаді, де діють спортивно-реабілітаційні центри та відбуваються спільні заходи, підвищується рівень довіри та взаємодопомоги між різними соціальними

групами. У такий спосіб розвиток спортивної реабілітаційної інфраструктури відповідає цілям соціального розвитку і сприяє створенню більш інклюзивного та здорового суспільства загалом [54].

Спортивна реабілітаційна інфраструктура виступає як окремий, проте тісно інтегрований компонент соціальної інфраструктури – поруч з охороною здоров'я, системами фізичної культури та рекреаційними послугами. У контексті охорони здоров'я реабілітаційні заклади – медичні або спеціалізовані – забезпечують клієнтів послугами відновлення після травм, захворювань чи операцій; у межах фізичної культури і спорту – надають можливість адаптивних занять, спортивної підготовки й підтримки функціональної активності; а як елемент рекреації – створюють простір для реабілітації через рух, соціалізацію та відпочинок.

Класифікація об'єктів спортивно-реабілітаційної інфраструктури може базуватись на кількох критеріях: за профілем діяльності, за рівнем надання послуг, за режимом доступності, а також за формою власності та управління [27]:

- *За профілем* – це заклади медичного або санаторно-реабілітаційного типу, центри адаптивного або інклюзивного спорту, спорткомплекси з реабілітаційними програмами, ветеранські або громадські спортивні клуби, центри для людей з інвалідністю. Наприклад, існують спеціалізовані центри для осіб з обмеженими можливостями, які проводять реабілітаційно-спортивні заходи, тренувальні збори та адаптивні програми.
- *За рівнем надання послуг і обслуговування* заклади можуть бути широкого профілю, з багатопрофільною реабілітацією, фізіотерапією, адаптивним спортом, психологічною підтримкою – або вузько спеціалізовані, зосереджені на певному виді реабілітації (наприклад, після травм опорно-рухового апарату, програми для ветеранів, адаптивні види спорту). Також існують заклади стаціонарного типу, амбулаторні центри, спортивні зали із вільним доступом або клуби за членством.

- *За режимом доступності* реабілітаційна інфраструктура може бути орієнтована на загальне населення (рекреаційні й санаторні програми), на ветеранів, людей з інвалідністю або ВПО (адресна адаптивна підтримка), а також на спортсменів – як професійних, так і аматорів. Така стратифікація вказує, кому саме надають послуги, з якою періодичністю та під якими умовами. Наприклад, багато програм адаптивного спорту відкриті для ветеранів чи людей з інвалідністю, що робить інфраструктуру соціально орієнтованою.

- *За формою власності і управління* спортивно-реабілітаційні об'єкти можуть бути державними або комунальними, що забезпечує гарантії доступності та соціальної відповідальності, приватними – з комерційним підходом до послуг, або створеними на базі громадських організацій чи волонтерських ініціатив, зосереджених на підтримці ветеранів, людей з інвалідністю чи ВПО. Така різноманітність форм власності дає змогу охопити ширший спектр потреб і адаптувати послуги під різні групи населення.

У загальній структурі соціальної інфраструктури спортивно-реабілітаційна інфраструктура виконує функцію сполучного елемента між медициною (реабілітація), фізичною культурою (спорт, адаптивна фізкультура) та рекреацією (оздоровлення, відпочинок, відновлення). Це дозволяє не лише лікувати або відновлювати фізичне здоров'я, але й забезпечувати соціальну адаптацію, психологічну реабілітацію, інтеграцію у суспільство, підтримку соціальних зв'язків та активності.

У післявоєнному контексті роль спортивної реабілітаційної інфраструктури особливо зростає. За оцінками, велика кількість військових і мирного населення потребують відновлення фізичного та психологічного стану після бойових дій. Створення і модернізація спортивних реабілітаційних центрів стають пріоритетними завданнями відбудови. Зокрема, президент України відзначав, що держава має докласти зусиль для розвитку відповідної інфраструктури: «доступність та розвиток належної інфраструктури є дуже

важливими», без чого неможливо залучити великі маси людей до фізичної активності і досягати значних результатів у спорті. Фактично йдеться про створення спортивно-реабілітаційних закладів, обладнаних за стандартами сучасної фізкультурно-спортивної реабілітації, зокрема, спеціалізовані басейни, тренажерні зали, спортивні майданчики з безбар'єрним доступом тощо. Крім того, держава планує долучати ветеранів до роботи у цих закладах, що сприятиме не лише їх зайнятості, а й заселенню нового ринку послуг фізкультурно-спортивної реабілітації. Це дозволить задовольнити потреби соціально незахищених категорій, ветеранів, переселенців, постраждалих від війни, які перебувають у стані травми та процесі відновлення [57].

Загалом, спортивна реабілітаційна інфраструктура є важливою складовою соціальної інфраструктури, що поєднує можливості фізичної культури, спорту та охорони здоров'я для відновлення фізичного і психоемоційного стану населення, зокрема ветеранів та ВПО. Вона виконує не лише медичну, а й соціальну функцію, сприяючи інтеграції постраждалих до активного суспільного життя. У контексті післявоєнного відновлення України розвиток такої інфраструктури набуває особливого значення як інструмент сталого розвитку, соціальної згуртованості та підвищення якості життя.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ Й СПОРТИВНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

2.1. Загальна характеристика спортивної інфраструктури України

Фізична культура і спорт є невід'ємною складовою сучасного суспільного життя, які впливають на збереження здоров'я населення, формування національної ідентичності, розвиток духовних цінностей та забезпечення сталого розвитку держави. Вони виступають важливою складовою соціальної інфраструктури, пов'язаною не лише з матеріальними аспектами, такими як спортивні споруди, обладнання та фінансування, а й з нематеріальними факторами – мотивацією до здорового способу життя, етичними орієнтирами, рівнем культури рухової активності. Законодавче регулювання у сфері фізичної культури та спорту спрямоване на забезпечення гармонійного розвитку особистості, охорону здоров'я, створення умов для задоволення соціокультурних потреб громадян [3].

У світовому контексті спортивна політика провідних країн базується на розумінні спорту як інструменту соціального прогресу та громадського добробуту. Одним із ключових орієнтирів виступає третя ціль сталого розвитку, сформульована ООН: "Забезпечення здорового способу життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці". Це означає, що кожна держава має відповідально підходити до створення умов для фізичного розвитку як нинішнього, так і майбутнього покоління. Особливого значення набуває розбудова мережі спортивно-оздоровчих закладів, яка забезпечує індивідуалізований підхід до зміцнення здоров'я громадян та підвищення якості життя.

Політика держави у сфері фізичної культури та спорту охоплює всі рівні управління – від національного до місцевого – і передбачає створення умов для доступності спорту для різних соціальних груп. Державне регулювання у цій сфері виявляється у формуванні програм фізичного виховання, розвитку

інфраструктури, фінансуванні спортивних заходів і стимулюванні участі громадян у спортивній діяльності. Як зазначають дослідники, державне управління фізичною культурою та спортом – це практичне втілення політичних рішень у конкретні управлінські дії [19].

Ключовим компонентом реалізації державної спортивної політики є розвиток спортивної інфраструктури. Вона є основою для проведення тренувань, змагань, фізкультурно-оздоровчих заходів, а також важливою складовою формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Якісна та доступна інфраструктура підвищує залученість населення до занять фізичною культурою, сприяє розвитку дитячо-юнацького спорту та забезпечує підготовку спортсменів високого рівня.

Після проголошення незалежності у 1991 році Україна отримала у спадок значну кількість спортивних об'єктів, побудованих ще за радянських часів. Більшість цих споруд проєктувалися за застарілими технічними та функціональними стандартами, а з часом багато з них занепали внаслідок хронічного недофінансування, відсутності ремонтів та модернізації. У 1990–2000-х роках лише незначна частина спортивної інфраструктури залишалася у задовільному стані, тоді як велика кількість стадіонів, плавальних басейнів, спортивних шкіл і залів перебували в аварійному або непридатному для використання вигляді.

У відповідь на виклики часу держава почала поступове реформування політики у сфері фізичної культури, зокрема – у напрямку фінансової підтримки модернізації інфраструктури. Упродовж останніх років спостерігається активізація державних і регіональних програм будівництва нових спортивних споруд, реконструкції існуючих об'єктів, впровадження інклюзивної інфраструктури та розвиток громадських ініціатив (Додаток В). При цьому, зважаючи на сучасні виклики – зокрема повномасштабну війну – держава також зосереджується на створенні багатофункціональних спортивних майданчиків, доступних для широких верств населення, зокрема

для осіб з інвалідністю, ветеранів бойових дій та внутрішньо переміщених осіб.

Таблиця 2.1

Забезпеченість населення України спортивними спорудами

(Побудовано за [5])

	2000	2010	2015	2021
Стадіони з трибунами на 1500 місць і більше	1128	1108	974	934
Спортивні майданчики	35674	40260	36065	35744
Футбольні поля	9910	11730	10851	11345
Лижні бази	122	72	55	52
Стрілецькі тири криті і напіввідкриті на дистанцію не менше 25 м	7598	5379	4299	3322
Плавальні басейни	509	593	492	639
Спортивні зали площею не менше 162 м ²	17032	17176	14772	14053
Легкоатлетичні ядра (арени), що не входять до складу стадіонів	183	257	241	220
Майданчики з тренажерним обладнанням	11300	11738	12115	10568
Трампліни лижні	19	25	25	30
Кінно-спортивні бази	29	57	48	49
Велотреки	4	4	3	5
Споруди зі штучним льодом	10	61	57	57

Із таблиці забезпеченості населення України спортивними спорудами, статистичні дані в таблиці демонструють загальне зростання кількості складових спортивної інфраструктури майже у всіх видах, за винятком стадіонів на понад 1500 місць, стрілецьких тирів, лижних баз та спортивних

залів площею не менше 162 м² ці об'єкти були недоцільно утримувати, через їх неналежний стан, та моральну застарілість. Загалом ж, ключові елементи спортивної інфраструктури, такі як спортивні майданчики, футбольні поля, плавальні басейни та споруди зі штучним льодом мають суттєвий розвиток як у кількості, так і у територіальному розповсюдженні.

Аналіз забезпеченості населення України спортивними спорудами (Додаток Б) у розрізі областей демонструє виражену просторову неоднорідність розвитку спортивної інфраструктури. Загальнонаціональні показники свідчать про поступове зростання кількості більшості видів спортивних об'єктів, проте територіальний розподіл залишає бажати кращого.

Найбільш забезпеченими спортивними спорудами є економічно та демографічно потужні області, а саме Харківська, Дніпропетровська, Львівська та Одеська (Додаток Б). Дніпропетровська та Київська області характеризуються високою концентрацією стадіонів (з трибунами на 1500 місць і більше) (Додаток Б). Миколаївська та Львівська області домінують у кількості легкоатлетичних арен та манежів (Додаток Б). Наявність великих університетських центрів, стабільне фінансування та висока щільність населення дозволяють утримувати складні та ресурсомісткі споруди, які потребують значних капіталовкладень та витрат на обслуговування.

Водночас регіони з природними умовами, сприятливими для певних видів спорту, демонструють відповідну спеціалізацію інфраструктури. Так, Одеська, Миколаївська та Херсонська області мають підвищену кількість водних спортивних баз завдяки природним умовам та традиціям водних видів спорту. Лижні траси, трампліни та біатлонні комплекси зосереджені переважно в західних областях з гірським рельєфом, а саме, Івано-Франківській, Тернопільській та Львівській, де кліматичні та рельєфні умови сприяють розвитку зимових видів спорту. Це підтверджує, що географічні та природні фактори значно впливають на розвиток інфраструктури окремих спортивних дисциплін.

Складна економічна ситуація в Україні призвела до кризового фінансового стану у галузі фізичної культури і спорту. Зменшення обсягу виділених з державного бюджету фінансових ресурсів негативно позначилося на розвитку фізичної культури і спорту. У цих умовах фізкультурно-оздоровчі та спортивні споруди опинилися на межі виживання.

За наявними оцінками різних фахівців, забезпеченість населення України фізкультурно-оздоровчими та спортивними спорудами в даний час як мінімум втричі нижче необхідного рівня. У зв'язку з цим, в Україні починається процес відновлення спортивної інфраструктури, який включає кілька напрямків. Зокрема, в рамках впровадження спеціальних програм в Державному фонді регіонального розвитку з 2016 року виділяється 10% коштів на будівництво та ремонт спортивних об'єктів. Це сприяє покращенню умов для зайняття фізичною активністю та спортом в різних регіонах країни, а також сприяє підтримці та розвитку спортивної культури серед населення.

Так, у березні 2017 року Постановою Кабінету Міністрів України №115 була затверджена Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Основною метою програми є утвердження фізичної культури і спорту як пріоритетних суспільних цінностей. Програма визначає фізичну культуру як фактор оздоровлення нації, засіб профілактики захворювань, формування гуманістичних орієнтирів і патріотичних почуттів у громадян. У програмі також акцентується увага на створенні умов для гармонійного розвитку особистості, виявлення резервних можливостей людини, а також утвердження позитивного іміджу України у міжнародному просторі. Одним із ключових стратегічних напрямів реалізації цієї програми є розвиток мережі сучасних та ефективних спортивних і оздоровчих споруд, що мають бути розміщені безпосередньо у місцях проживання громадян, на територіях масового відпочинку та в закладах освіти. Важливо, що ці об'єкти мають бути доступними для всіх соціальних верств населення, зокрема – для малозабезпечених та соціально вразливих груп [17].

У 2020 році Державну цільову соціальну програму розвитку фізичної культури і спорту, було продовжено до 2024 року. Проте програмні цілі не були повністю досягнуті, незадовільні темпи будівництва та модернізації спортивно-реабілітаційних споруд, нерівномірне територіальне охоплення та недостатня адаптація інфраструктури до потреб усіх груп населення. У зв'язку з цим, 24 січня 2025 року уряд ухвалив постанову, якою термін дії Програми було продовжено до 2025 року. А вже 30 травня 2025 року було схвалено нову Концепція державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту до 2030 року – це свідчить, що попередня програма потребувала суттєвого перегляду і адаптації до сучасних викликів, зокрема щодо спортивної реабілітації, доступності та інклюзивності [18].

Фінансування Програми та реалізація Національної стратегії розвитку спорту здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, а також з інших джерел, що не суперечать чинному законодавству. Такий підхід передбачає міжсекторальну взаємодію центральних та регіональних органів влади, місцевого самоврядування та приватного сектору. Основною метою є створення умов для масового залучення населення до фізичної активності, формування культури руху, запобігання хронічним захворюванням, а також розвиток внутрішнього потенціалу нації через здоров'я як найвищу суспільну цінність.

Забезпечення належного рівня фінансування дозволяє реалізовувати широкий спектр практичних заходів – від будівництва та реконструкції спортивних об'єктів до їхньої інклюзивної адаптації. Пріоритетом є доступність таких об'єктів для дітей, молоді, людей похилого віку, ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, спорт стає не лише інструментом фізичного розвитку, а й засобом соціальної інтеграції, подолання ізоляції, розвитку громадянської активності.

Згідно з офіційними даними, у період з 2016 по 2019 роки в Україні було виділено понад 1 мільярд гривень на оновлення спортивної інфраструктури в

регіонах. Так, у 2016 році на будівництво та реконструкцію спортивних об'єктів було спрямовано 100 мільйонів гривень, що дало змогу модернізувати або збудувати 32 об'єкти. У 2017 році обсяг фінансування збільшився до 374 мільйонів гривень, що дозволило оновити вже 100 об'єктів. У 2018 році було погоджено будівництво ще 137 спортивних об'єктів на загальну суму 600 мільйонів гривень.

Загалом протягом трьох років вдалося реалізувати масштабну програму з відновлення та будівництва – було зведено 2650 спортивних об'єктів. Серед них – мініфутбольні поля, мультифункціональні майданчики, спортивні зали та комплекси різного рівня. Особливе значення мало надання субвенцій місцевим бюджетам, зокрема для будівництва палаців спорту. У 2018 році на це було спрямовано 150 мільйонів гривень, з яких 42 мільйони гривень – на об'єкт у місті Рівне, 54 мільйони гривень – у Хмельницькому. Бюджет Міністерства молоді і спорту України на 2018 рік також включав 400 мільйонів гривень субвенцій регіонам на ремонт, реконструкцію та будівництво спортивних споруд, включаючи басейни.

Стратегія визначає мету та основні завдання, спрямовані на створення умов для розвитку олімпійського руху, спорту вищих досягнень, які є основою формування позитивного іміджу України у світовому співтоваристві, підтримку паралімпійського і дефлімпійського руху, популяризації занять фізичною культурою і спортом як одного із напрямків самореалізації українців. Цей документ визначає напрям розвитку фізичної культури і спорту України на наступні вісім років та поділяється на три цілі [40]:

- в Україні створена розгалужена мережа спортивної інфраструктури, яка буде доступна кожному громадянину;
- всі об'єкти проінвентаризовані, оцифровані та перебувають в електронному реєстрі відповідних органів;
- зведення усіх нових спортивних об'єктів відбуваються за міжнародними стандартами.

Отже, аналіз державних програмних документів засвідчує, що попри стратегічну спрямованість на модернізацію та розширення спортивної інфраструктури, їхня реалізація відбувалася лише частково. Подовження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту спочатку до 2024 року, а згодом рішенням уряду – і на 2025 рік, не забезпечило досягнення поставлених цілей, що проявилось у нерівномірному територіальному розвитку, низьких темпах оновлення об'єктів та недостатній адаптації інфраструктури до потреб населення. Схвалення у 2025 році нової Концепції програми до 2030 року свідчить про необхідність докорінного перегляду пріоритетів та інструментів державної політики, зокрема у напрямі спортивної реабілітації, інклюзивності та просторової збалансованості. Ці програмні документи, незважаючи на неповне виконання, створили важливі передумови для розвитку й трансформації спортивної інфраструктури в бік реалізації реабілітаційних функцій, що є особливо затребуваним у післявоєнний період. Важливо зазначити, що саме часткове виконання попередніх стратегій та наявні диспропорції між регіонами загострюють сучасні виклики та формують потребу в нових підходах до планування, просторового аналізу й управління спортивно-реабілітаційним потенціалом територій.

2.2. Вплив повномасштабної війни на функціонування спортивної інфраструктури в Україні

До початку повномасштабного військового вторгнення спортивна інфраструктура в Україні розвивалась переважно за рахунок фінансування з державного та місцевих бюджетів. У всіх регіонах країни існували умови для модернізації та будівництва спортивних споруд різного рівня – від майданчиків до сучасних багатофункціональних комплексів. Водночас мали місце проблеми, які стримували ефективність такого розвитку. Часто бюджетні кошти розпорозувались на дрібні проєкти, що знижувало загальний

вплив інвестицій. Замість масштабних інфраструктурних об'єктів кошти спрямовувалися на малопотужні спортивні майданчики, іноді без належного аналізу потреб громади. Додатково гострою залишалась проблема корупції: фіксувались випадки закупівлі будівельних матеріалів, обладнання та послуг за завищеними цінами, що суттєво впливало на прозорість і ефективність реалізації проєктів.

Однак з початком повномасштабної агресії проти України 24 лютого 2022 року, ситуація різко погіршилася. Спортивна інфраструктура, як і інші компоненти соціального життя, зазнала значних пошкоджень внаслідок бойових дій, обстрілів та окупації окремих територій. Згідно з оцінками Міністерства молоді та спорту України, збитки, завдані спортивній інфраструктурі станом на кінець 2023 року, перевищують 250 мільйонів доларів США [31]. Ця сума охоплює як повністю зруйновані, так і частково пошкоджені об'єкти – стадіони, спортивні школи, басейни, зали та інші споруди.

Водночас, спортивні заклади виконують важливу реабілітаційну функцію для різних категорій населення, зокрема ветеранів, постраждалих під час бойових дій, внутрішньо переміщених осіб та людей з інвалідністю. Вони сприяють не лише фізичному відновленню, а й соціальній адаптації, психологічній реабілітації та інтеграції у громаду. Після початку повномасштабного вторгнення спостерігається активізація створення та модернізації спортивних об'єктів на базі існуючих закладів, що дозволяє ефективніше використовувати наявні ресурси, підвищувати доступність спортивних послуг та забезпечувати безперервність реабілітаційних програм навіть у складних умовах воєнного часу.

Найбільші втрати спортивної інфраструктури України під час повномасштабного вторгнення зафіксовані в регіонах, які опинилися у зоні найінтенсивніших бойових дій. Станом на 28 квітня 2025 року було знищено або пошкоджено 733 об'єкти спортивної інфраструктури, причому ця цифра не є остаточною через неможливість підрахунку об'єктів на окупованих

територіях або на лінії фронту [52]. Найбільш постраждалими областями стали Херсонська, Харківська, Луганська та Донецька, де зафіксовано 187, 173, 105 та 75 пошкоджених об'єктів відповідно. Аналіз співвідношення з довоєнною кількістю спортивних споруд показує, що найбільші відносні втрати зафіксовані у Херсонській області – 32,2% та Луганській – 22,1%, у Харківській області цей показник становить 13,5%. Менші втрати спостерігаються в Сумській(52), Запорізькій(40), Миколаївській(23), Дніпропетровській(25), Чернігівській(14) областях та в Києві(14), проте й там вони негативно вплинули на фізичну активність населення, особливо дітей та молоді. В цілому, руйнування спортивної інфраструктури супроводжуються одночасним пошкодженням соціальної інфраструктури, що ускладнює процес відновлення фізичної активності та соціальної адаптації населення в постраждалих регіонах.

Варто зазначити, що об'єкти спортивної інфраструктури зазнають ударів не лише в зоні бойових дій. Агресор цілеспрямовано атакує цивільну інфраструктуру в глибокому тилу України. Такі удари здійснюються за допомогою високоточної зброї великої дальності, зокрема крилатих і балістичних ракет, а також дронів-камікадзе, що запускаються з повітряного, морського та наземного базування. Унаслідок цього страждають спортивні об'єкти у відносно безпечних областях, що свідчить про свідоме знищення елементів соціального життя українців.

Крім фізичних руйнувань, повномасштабна війна також завдала непрямих збитків спортивній сфері: значна частина програм розвитку спорту була скорочена або заморожена, багато фахівців залишили регіони, що постраждали від бойових дій, а чимало об'єктів переобладнано під тимчасові укриття, гуманітарні центри чи пункти обігріву. Зниження доступу до занять спортом стало фактором, що негативно вплинув на фізичне та психічне здоров'я населення, особливо дітей і молоді.

Водночас, навіть в умовах війни, держава, спортивна спільнота та окремі громади продовжують працювати над відновленням та збереженням спортивного потенціалу. В окремих регіонах реалізуються ініціативи щодо використання вцілілих об'єктів, створення мобільних або тимчасових спортивних майданчиків, проведення змагань на безпечних територіях. Такі зусилля мають особливе значення, оскільки спорт слугує засобом підтримки морального духу, інтеграції внутрішньо переміщених осіб, а також соціальної реабілітації ветеранів війни.

Рис. 2.1. Види об'єктів спортивної інфраструктури, що постраждали внаслідок повномасштабного вторгнення росії, станом на березень 2024 рр. [14]

Окупанти обстрілювали абсолютно усі види спортивних об'єктів, від маленьких дитячо-юнацьких шкіл та тренажерних залів, до великих стадіонів

та великих міжнародних комплексів олімпійського рівня (Рис.2.1). З відкритих джерел відомо, що окупанти зруйнували спорткомплекс СК Локомотив у Києві(Рис.2.2) та в наслідок ракетного удару, майже під фундамент знесена будівля Державного центру олімпійської підготовки з біатлону на території Чернігівської області(Додаток А).

Рис.2.2 Зруйнований спорткомплекс СК Локомотив у Києві [47]

Унаслідок ракетного обстрілу Києва 23 січня 2024 року було пошкоджено стадіон «Локомотив» один із найстаріших спортивних об'єктів столиці, де щоденно тренувалися понад 500 дітей, у тому числі переселенці з Херсона, Маріуполя та Мелітополя. Об'єкт виконував важливу соціальну функцію як простір для реабілітації та інтеграції постраждалих дітей, тому його руйнування стало черговим свідченням цілеспрямованих атак на цивільну спортивну інфраструктуру з боку країни-агресора. Також, країна терорист знищує спортивні об'єкти внаслідок техногенних катастроф, прикладом є затоплений стадіон «Енергія» у місті Нова Каховка після підриву Каховської ГЕС.

Рис.2.3 затоплений стадіон «Енергія» у місті Нова Каховка [30]

Через загальне зменшення бюджетів та збільшення витрат на оборонний сектор, довелося змінювати політику фінансування та впроваджувати нові заходи з відновлення пошкоджених спортивних об'єктів. Збирати кошти на відновлення пошкоджених та зруйнованих спортивних об'єктів допомагають крупні бізнеси та відомі спортсмени. Так, наприклад, офіційним амбасадором Олімпійського навчально-спортивного центру «Чернігів» став футболіст Андрій Ярмоленко. Він пообіцяв бути посередником між керівництвом центру та європейськими футбольними клубами задля пошуку коштів для відновлення спортивного комплексу. Свою допомогу пропонує і ФК «Боруссія Дортмунд» [31].

Загалом, у ряді областей, зокрема Луганській, Донецькій, Херсонській, Харківській та Сумській, зруйновано або пошкоджено значну частину наявної мережі спортивних споруд, що фактично унеможлиблює системний розвиток спорту та надання реабілітаційних послуг на цих територіях. Частина об'єктів, які виконували важливу реабілітаційну функцію, спортивні школи, багатофункціональні зали та спеціалізовані центри для ветеранів і осіб з

інвалідністю, були знищені або частково пошкоджені, що обмежує можливості фізичної та соціальної реабілітації. Водночас на окупованих територіях або в прифронтовій зоні доступ до спортивної інфраструктури взагалі відсутній.

Руйнування спортивних об'єктів спричинило зміни у географії надання реабілітаційних та спортивних послуг: населення прифронтових регіонів змушене їхати в більш віддалені від бойових дій регіони, де починають шукати можливості для занять спортом та відновлення фізичного стану. Це призводить до додаткового навантаження на інфраструктуру в більш безпечних регіонах та підкреслює важливість розвитку мобільних і адаптованих програм реабілітації.

2.3. Роль спортивної інфраструктури у розвитку ветеранського спорту та фізичної реабілітації

Ветеранський спорт є важливим напрямом фізичної активності для осіб, які мають досвід військової служби або участі в бойових діях. Він охоплює адаптовані до фізичних можливостей ветеранів види спорту, що не лише підтримують фізичне здоров'я, а й виступають дієвим інструментом психологічної реабілітації та соціальної інтеграції. Завдяки участі у спортивних заходах ветерани отримують змогу зміцнити здоров'я, подолати травматичні переживання, повернутися до активного суспільного життя та встановити нові соціальні зв'язки. Ветеранський спорт також сприяє підвищенню уваги громадськості до проблем ветеранів, формує позитивне ставлення до них і стимулює підтримку держави та суспільства [16].

У 2022 році, з ініціативи Міністерства у справах ветеранів України, ветеранський спорт було офіційно визнано окремим видом спортивної діяльності на державному рівні. Це створило правову основу для розвитку спеціалізованих спортивних програм і змагань для колишніх військовослужбовців, включаючи проведення заходів як на міжнародному, так і регіональному рівнях [4].

Попит на програми ветеранського спорту зріс після початку повномасштабної війни у 2022 році. Велика кількість військових та постраждалих цивільних осіб потребує фізичної та психологічної реабілітації. У громадах України, за участі державних структур і громадських організацій, організуються регулярні змагання та заходи. Прикладами є національні «Ігри Нескорених» та «Ветеранські ігри», які включають адаптовані дисципліни – легку атлетику, плавання, стрільбу, волейбол тощо. Для ветеранів створюються умови безкоштовного доступу до спортзалів, басейнів, майданчиків, що сприяє їхній реабілітації та підтримці здоров'я.

Однак розвиток ветеранського спорту в Україні має виражену регіональну нерівномірність через неоднаковий доступ до спеціалізованої інфраструктури. Станом на квітень 2024 року в Україні функціонувало 3250 об'єктів, що відповідають вимогам безбар'єрності. Проте слід підкреслити, що не всі ці об'єкти є спеціалізованими реабілітаційними закладами, більшість із них, це звичайні спортивні споруди, адаптовані для доступу людей з інвалідністю [28]. Найбільше їх в Одеській (667), Сумській (416), Житомирській (353) та Черкаській (334) областях. Велика кількість таких закладів пов'язано в першу чергу з тим, що ці області це відносно безпечні тиллові регіони, що дозволяло стабільно реалізовувати проекти модернізації та будівництва спортивних споруд. По-друге, тут активна діяльність органів місцевого самоврядування та громадських ініціатив сприяла ефективному залученню ресурсів і реалізації інфраструктурних програм. Крім того, наявність великих міст та концентрація населення підвищують доцільність створення об'єктів безбар'єрної спортивної інфраструктури.

Крім того, послуги з фізичної реабілітації частково надають 33 заклади лікарсько-фізкультурної допомоги. Їх кількість у регіонах також нерівномірна: найбільше в Дніпропетровській області (3), по два – у Запорізькій та Полтавській, більшість інших областей мають лише один такий заклад, а Херсонська й Луганська – жодного [12]. Відсутність закладів у цих регіонах корелює з інтенсивними бойовими діями та частковою або повною окупацією

територій, що фактично унеможлиблює забезпечення фізичної реабілітації ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та людей з інвалідністю на місцевому рівні.

Позитивною тенденцією є зростання кількості місцевих ініціатив щодо створення інклюзивних спортивних просторів для ветеранів. Одним із масштабних проєктів у цій сфері є флагманський проєкт «Розвиток спорту для ветеранів», розроблений Мінветеранів у межах Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору. Його мета – забезпечення умов для занять спортом за принципом «рівний з рівним», розбудова спортивної інфраструктури в громадах та закладах освіти, а також популяризація адаптивного спорту як інструменту реабілітації [23].

Розвиток ветеранського спорту має глибокий і багатогранний соціально-економічний ефект, який особливо посилюється в умовах зростання кількості ветеранів унаслідок війни. Він не лише сприяє фізичному оздоровленню, а й стає потужним інструментом психологічної підтримки, соціальної адаптації та формування нової ідентичності для осіб, які пройшли через бойові дії. Через участь у спортивних програмах і змаганнях ветерани мають змогу знизити рівень психологічних травм, боротися з наслідками посттравматичного стресового розладу (ПТСР), подолати соціальну ізоляцію та налагодити нові соціальні зв'язки. Це, своєю чергою, позитивно впливає на їхню загальну якість життя, працездатність і участь у житті громад.

Загалом, спортивна інфраструктура відіграє ключову роль у розвитку ветеранського спорту та наданні фізичної реабілітації в Україні, забезпечуючи доступ ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та людей з інвалідністю до занять спортом і реабілітаційних програм. Наявність безбар'єрних об'єктів та спеціалізованих закладів лікарсько-фізкультурної допомоги значно підвищує ефективність таких послуг, сприяючи фізичному відновленню, соціальній адаптації та інтеграції у громаду.

Водночас розвиток ветеранського спорту та реабілітаційних послуг відбувається нерівномірно: найбільше безбар'єрних об'єктів та закладів

лікарсько-фізкультурної допомоги зосереджено у великих містах та тилових регіонах, тоді як прифронтові та постокуповані території, попри високий попит, мають дефіцит відповідної інфраструктури. Це обмежує можливості реабілітації на місцевому рівні та змушує населення шукати послуги у західних і центральних областях, підкреслюючи необхідність планування розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури з урахуванням регіональних диспропорцій та безпеки територій.

Для забезпечення сталого розвитку ветеранського спорту в Україні необхідно не лише розширювати кількість програм і змагань, але й усувати просторові диспропорції у доступності спортивної інфраструктури. Ключовими заходами мають стати: будівництво нових спортивних об'єктів з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, модернізація існуючих споруд із забезпеченням принципів безбар'єрності, а також створення національного реєстру об'єктів, придатних для занять ветеранським спортом. Просторове вирівнювання спортивних можливостей дозволить гарантувати ветеранам рівний доступ до реабілітаційних ресурсів незалежно від місця проживання – у містах, селищах чи віддалених сільських громадах. Такий підхід сприятиме не лише індивідуальному відновленню ветеранів, а й зміцненню суспільної згуртованості, формуванню позитивного іміджу держави, яка дбає про своїх захисників.

РОЗДІЛ 3.

ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

3.1. Територіальні особливості розміщення спортивно-реабілітаційних закладів в Україні

Починаючи з 2014 року, коли на сході України розпочалася гібридна війна, питання фізичної, психологічної та соціальної реабілітації населення набуло особливого значення. Саме в цей період розпочалося формування системного підходу до розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури, адже зростає кількість людей, які потребували відновлення після бойових дій, поранень, психологічних травм і втрат. Спортивна реабілітація почала розглядатися не лише як частина охорони здоров'я, а як міждисциплінарна сфера, що поєднує медичні, рекреаційні та соціальні функції.

Події 2022 року, пов'язані з повномасштабним вторгненням, суттєво загострили потребу у створенні та розширенні мережі спортивно-реабілітаційних закладів. Різке зростання кількості ветеранів, поранених військових, цивільних постраждалих і внутрішньо переміщених осіб зумовило необхідність розвитку спеціалізованої інфраструктури, здатної забезпечити комплексне відновлення фізичного та психоемоційного стану людини. У результаті спортивна реабілітація набула стратегічного значення в системі соціальної політики держави, ставши одним із ключових напрямів гуманітарного відновлення України.

Територіальні особливості розміщення спортивно-реабілітаційних закладів безпосередньо впливають на ефективність надання допомоги, доступність послуг і рівень соціальної інтеграції громадян, які потребують відновлення. Нерівномірність розвитку регіонів, відмінності у фінансуванні, демографічній структурі та рівні урбанізації зумовлюють просторову диференціацію таких закладів. Вивчення цих процесів дозволяє виявити

регіони з найвищим рівнем забезпеченості реабілітаційними ресурсами, а також ті території, де існує потреба у створенні нових об'єктів.

У сучасних умовах, коли Україна стикається з новими соціальними викликами, зокрема у зв'язку з великою кількістю осіб, які потребують реабілітації після бойових дій, травм або хвороб, зростає значення системи спортивно-реабілітаційних закладів. Проєкт «Єднання для одужання: Об'єднання реабілітаційних центрів України» підкреслює актуальність створення єдиного інформаційного простору, який забезпечує доступ до реабілітаційних послуг у різних регіонах країни [49].

Економія часу

- Користувачам більше не потрібно витратити час на пошук або порівняння інформації з різних джерел – усі реабілітаційні послуги представлені в одному місці

Доступність

- Онлайн-платформа забезпечує можливість отримання інформації для мешканців будь-якого регіону України, включно з віддаленими громадами

Зручність

- Портал дозволяє швидко знайти необхідний центр та отримати повну інформацію про напрямки його діяльності, серед яких:
- Ефективність. Завдяки платформі зростає ефективність роботи самих реабілітаційних центрів, оскільки вони отримують ширший доступ до пацієнтів і можливість систематизувати власну діяльність

Підтримка та співпраця

- Об'єднання центрів сприяє їхній взаємодії, обміну досвідом і ресурсами, а також створенню професійного середовища для розвитку реабілітаційної сфери в Україні.

Рис.3.1 Переваги об'єднання реабілітаційних центрів в єдиному онлайн-порталі [49]

Метою проєкту є підвищення доступності та ефективності системи реабілітаційних послуг шляхом створення централізованої бази даних закладів, які працюють у галузі медичної, психологічної, фізичної та соціальної реабілітації.

На рисунку 3.1 представлено схему, що ілюструє основні переваги об'єднання реабілітаційних центрів України на єдиній онлайн-платформі RehabUkraine. Такий підхід спрямований на формування цілісної системи надання реабілітаційних послуг, яка забезпечує ефективну взаємодію між користувачами та закладами, підвищує якість обслуговування і сприяє розвитку галузі реабілітації. Єдина база даних дозволяє зекономити час під час пошуку необхідної інформації, адже всі центри представлені в одному ресурсі. Важливою перевагою є також доступність платформи, що забезпечує можливість отримання інформації незалежно від місця проживання людини – від великих міст до найвіддаленіших сільських громад. Зручність користування порталом полягає у можливості швидкого пошуку потрібного реабілітаційного центру, ознайомлення з напрямками його діяльності та вибору послуг, які найбільше відповідають індивідуальним потребам пацієнта.

Об'єднання центрів в єдину мережу сприяє підвищенню ефективності їх роботи, адже створює передумови для ширшого доступу до пацієнтів, обміну досвідом, стандартизації послуг та оптимізації організаційних процесів. Крім того, платформа забезпечує професійну підтримку і сприяє налагодженню співпраці між закладами, що дозволяє створювати спільні програми розвитку та об'єднувати ресурси для розширення можливостей реабілітації в Україні.

У межах функціонування цього проєкту особлива увага приділяється різним напрямкам терапії, що забезпечують комплексне відновлення людини. Зокрема, фізична терапія спрямована на відновлення рухових функцій, сили, витривалості та координації, допомагаючи пацієнтам повернути фізичну активність після травм або хвороб. Ерготерапія забезпечує формування навичок, необхідних для повсякденного життя, сприяючи адаптації до побутових і професійних завдань. Психотерапія відіграє важливу роль у подоланні психологічних травм, наслідків стресу та посттравматичних розладів, допомагаючи людині відновити емоційну рівновагу. Логотерапія, у

свою чергу, спрямована на відновлення мовлення, комунікативних функцій і здатності до соціальної взаємодії [49].

Розміщення спортивно-реабілітаційних закладів має чітко відобразити просторову динаміку відбудови українського суспільства: від великих міст до периферійних територій, з урахуванням потреб ветеранів, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб. Саме тому дослідження територіальних особливостей мережі таких закладів стає важливим компонентом освітньо-наукової роботи.

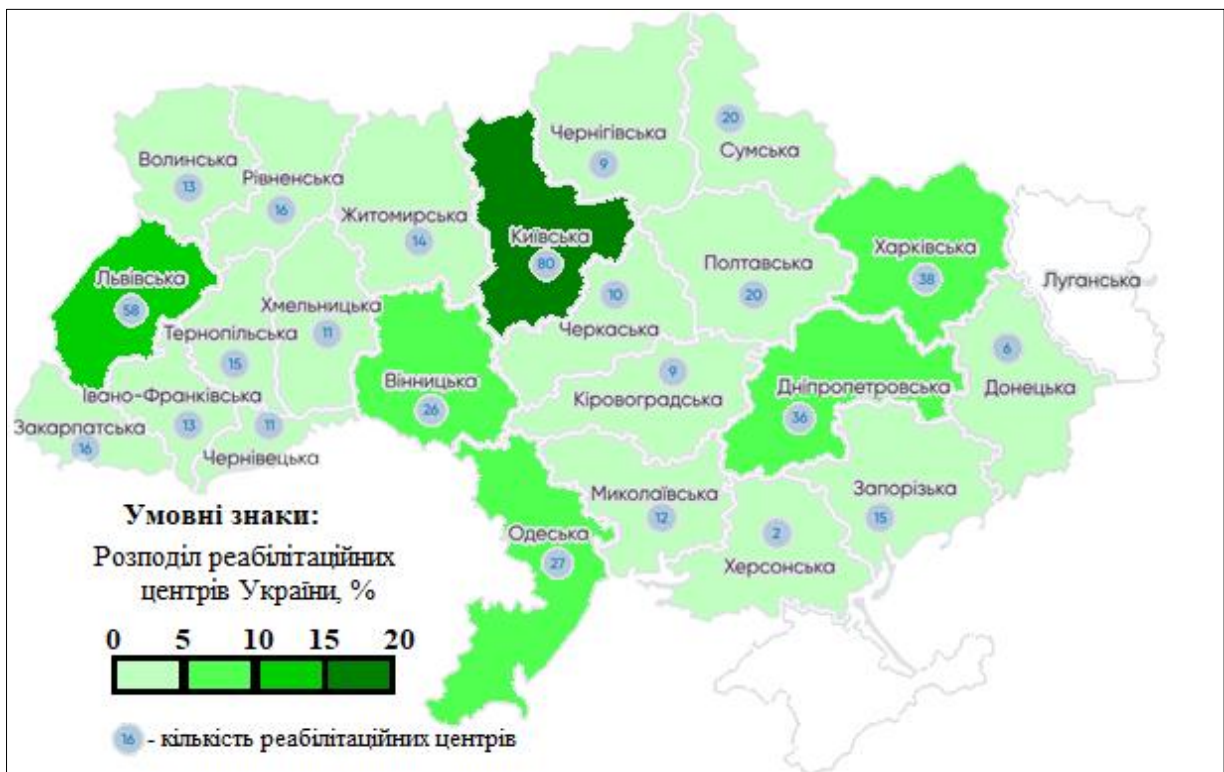

Рис.3.2 Розподіл реабілітаційних центрів України [49]

Аналіз картосхеми просторового розподілу реабілітаційних центрів в Україні демонструє чітке формування «ядер» реабілітаційної інфраструктури та водночас, ослаблення позицій окремих регіонів, насамперед прифронтових. Найбільш виразно простежується тяжіння таких закладів до великих економічних, медичних та адміністративних центрів, де зосереджені ресурси, фахові кадри, університети й лікарні, а також активні громадські ініціативи. Саме тому найвищі показники спостерігаються у центральних та західних областях, насамперед у столичному регіоні та великих урбанізованих

агломераціях, що підтверджує посилення їх ролі як реабілітаційних хабів національного значення.

Водночас із віддаленням від таких центрів мережа реабілітаційних закладів помітно слабшає, що особливо характерно для територій зі складною безпековою ситуацією. Прифронтові та частково окуповані області, насамперед Донецька, Луганська та Херсонська, зазнали суттєвих втрат інфраструктури, що фактично унеможливило функціонування повноцінної системи реабілітаційних послуг. Це спричинило істотне «просторове зміщення» реабілітаційної активності у бік більш безпечних регіонів, які посилюють свої позиції, виконуючи роль нових реабілітаційних центрів тяжіння.

Таблиця 3.1

Типологія областей України за рівнем розвитку реабілітаційної інфраструктури

(Складено автором за [49])

Рівень розвитку	Області	Основні фактори
Реабілітаційні хаби загальнодержавного значення	Київська, Львівська, Дніпропетровська, Харківська	Висока концентрація населення; сильна економічна база; наявність потужних університетів, шпиталів та спеціалізованих реабілітаційних центрів; активність місцевої влади та громадських ініціатив; відносна безпека; історично сформована розгалужена спортивна інфраструктура.
Регіональні центри з розвиненою, але локальною мережею	Одеська, Сумська, Вінницька, Полтавська	Середній рівень економічного розвитку; наявність обласних медичних центрів та спортивних закладів; активність місцевого самоврядування у створенні безбар'єрних споруд; достатня безпекова ситуація.

продовження таблиці 3.1

Області з низьким рівнем розвитку інфраструктури	Хмельницька, Житомирська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Черкаська, Рівненська, Волинська, Кіровоградська, Миколаївська, Запорізька, Чернігівська	Невелика кількість спеціалізованих центрів через обмежені ресурси; слабка концентрація медичних та спортивних установ із реабілітаційним функціоналом; нижча економічна потужність; віддаленість від головних транспортних вузлів; недостатня активність громад або нестача управлінських рішень та персоналу для створення спеціалізованих центрів.
Області з критичним дефіцитом реабілітаційної інфраструктури (бойові дії / окупація)	Донецька, Луганська, Херсонська, АР Крим	Руйнування інфраструктури через бойові дії; часткова або повна окупація; неможливість будівництва чи функціонування установ через загрозу безпеці; масові пошкодження спортивних і медичних закладів; евакуація персоналу та пацієнтів; знищення логістичних шляхів; відтік населення; практична відсутність умов для роботи повноцінних реабілітаційних центрів.

На основі аналізу просторового розподілу реабілітаційних центрів в Україні можна виокремити кілька типологічних груп областей (*Таблиця 3.1*), що відрізняються рівнем забезпеченості спеціалізованої інфраструктури.

До реабілітаційних хабів загальнодержавного значення належать Київська, Львівська, Харківська та Дніпропетровська області, які мають найбільшу концентрацію центрів, від 36 до 80 закладів, та демонструють найвищий рівень інституційного, економічного й організаційного розвитку цієї сфери. Тут зосереджені провідні медичні заклади, університети, військові шпиталі та активно працюючі громадські організації, що формують стійке середовище для надання спортивно-реабілітаційних послуг.

Другу групу становлять регіональні центри з розвиненою, але локальною мережею, до яких належать Одеська, Сумська, Полтавська, та Вінницька області. У цих регіонах реабілітаційні послуги доступні передусім у великих містах та обласних центрах, кількість закладів від 20 до 27, розвиток інфраструктури підтримується місцевими громадами та освітньо-медичними установами, хоча охоплення території залишається нерівномірним.

Окремо виділяється група областей із низьким рівнем розвитку реабілітаційної інфраструктури, серед яких Хмельницька, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська, Житомирська, Черкаська, Чернівецька, Рівненська, Волинська, Кіровоградська, Миколаївська, Запорізька та Чернігівська. Для цих територій характерна недостатня кількість спеціалізованих центрів, що зумовлено слабшою економічною базою, меншою концентрацією медичних установ та відсутністю сталих регіональних програм розвитку спортивно-реабілітаційної сфери.

Нарешті, до групи областей із критичним дефіцитом реабілітаційної інфраструктури належать Донецька, Луганська, Херсонська області та АР Крим, де активні бойові дії, окупація або постійні обстріли фактично унеможливають функціонування або відновлення закладів. У цих регіонах значна частина спортивної та медичної інфраструктури зруйнована, а населення вимушене шукати реабілітаційні послуги в більш безпечних центральних і західних областях.

Просторовий аналіз демонструє чітку закономірність: реабілітаційні центри сконцентровані переважно у великих урбанізованих регіонах із розвиненою соціальною інфраструктурою, тоді як прикордонні та прифронтові області характеризуються недостатнім забезпеченням. Такий дисбаланс потребує державної стратегії щодо рівномірного розміщення закладів реабілітаційного профілю, аби забезпечити доступність послуг для всіх верств населення, особливо для ветеранів, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб у післявоєнний період.

3.2. Вплив воєнних дій на розвиток інфраструктури фізичної реабілітації

Розвиток спортивної реабілітаційної інфраструктури в Україні є одним із ключових напрямів соціальної політики держави, спрямованої на відновлення фізичного, психологічного та соціального потенціалу населення. У сучасних умовах особливого значення набуває її роль як важливого

елементу системи охорони здоров'я та соціальної підтримки, що поєднує функції спорту, медицини та рекреації. Спортивна реабілітація виступає не лише засобом відновлення фізичного стану після травм чи захворювань, а й важливим чинником адаптації людини до нових соціальних умов, формування стійкості та зміцнення психологічного здоров'я [39].

Починаючи з 2022 року, після повномасштабного вторгнення російської федерації, спортивна реабілітаційна інфраструктура України отримала потужний поштовх до розвитку. Величезна кількість військовослужбовців, ветеранів, цивільних осіб, які зазнали поранень або психологічних травм, зумовила різке зростання потреби у створенні нових реабілітаційних центрів, програм і проєктів. У цих умовах спортивна реабілітація стала не просто складовою медичної системи, а стратегічним напрямом гуманітарного відновлення країни, покликаним сприяти поверненню людей до активного життя, збереженню працездатності та соціальної інтеграції.

Водночас війна стала і найбільшим викликом для галузі. Багато об'єктів спортивно-реабілітаційної інфраструктури зазнали руйнувань унаслідок бойових дій, ракетних обстрілів і окупації окремих територій. Знищення спортивних баз, реабілітаційних центрів, басейнів та залів не лише уповільнило реалізацію державних програм, але й суттєво обмежило можливості населення для отримання необхідних реабілітаційних послуг. Крім того, війна ускладнила логістику, фінансування та кадрове забезпечення галузі, створивши нові виклики для регіонального розвитку цієї сфери.

З моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну система фізичної реабілітації населення, зокрема поранених військовослужбовців, зіткнулася з безпрецедентними викликами. Кількість осіб, які потребують тривалого відновлення після поранень, ампутацій та психологічних травм, зросла в десятки разів, що створило колосальне навантаження на наявні медичні та спортивно-реабілітаційні установи. У цих умовах фізична реабілітація набула стратегічного значення, адже саме вона визначає здатність

військових повернутися до активного життя, відновити працездатність і соціальну адаптацію [13].

Водночас посилення потреби у реабілітаційних послугах загостило проблему територіальної нерівномірності. Просторовий розподіл реабілітаційних центрів почав змінюватися під впливом воєнних умов: попит найбільший у прифронтових регіонах, але саме там інфраструктура найбільше зруйнована або функціонує з обмеженнями. Це призвело до зміщення потоків пацієнтів у більш безпечні області, Київську, Львівську, Дніпропетровську, Вінницьку, де мережа центрів розширюється швидше і де формуються нові «реабілітаційні хаби». Така концентрація посилює диспропорції між регіонами: одні області стають центральними вузлами надання допомоги, тоді як інші, особливо Луганська, Донецька та Херсонська області залишаються із критичним дефіцитом інфраструктури. Це підтверджує важливість рівномірного просторового розвитку реабілітаційної мережі, оскільки доступ до відновлення повинен бути гарантованим незалежно від місця проживання, а надмірна концентрація в окремих регіонах створює додаткове навантаження й знижує ефективність системи загалом.

Найбільший внесок у розвиток сучасної реабілітаційної інфраструктури зробили державні шпиталі, лікарні та спеціалізовані медичні центри, на базі яких було створено відділення для реабілітації військових і цивільних постраждалих. Зокрема, у Львові, Луцьку, Києві, Черкасах і Миколаєві активно функціонують нові центри відновлення, які поєднують фізіотерапію, ерготерапію, масаж, психологічну підтримку та адаптивні тренування. Такі установи обладнуються сучасними тренажерами, системами біомеханічного аналізу рухів, ортопедичними пристроями та іншими технічними засобами, що дозволяють проводити комплексну реабілітацію. Важливу роль у цьому процесі відіграють українські фізіотерапевти та реабілітологи, які не лише забезпечують професійне лікування, а й розробляють нові програми фізичного відновлення відповідно до стандартів НАТО та провідних європейських практик[13].

Паралельно з державними програмами активно розвивається приватна ініціатива. Все більше комерційних закладів – фітнес-клубів, спортивних центрів, басейнів, студій йога-терапії – створюють спеціальні реабілітаційні програми для ветеранів, військових і цивільних осіб, які зазнали травм. Такі ініціативи часто реалізуються у партнерстві з місцевими органами влади, благодійними фондами та міжнародними організаціями. Використовуючи наявну спортивну базу, ці заклади встановлюють реабілітаційне обладнання – тренажери з регульованим навантаженням, ортопедичні системи, гідротерапевтичні установки тощо, перетворюючи звичайні спортивні простори на центри відновлення. Це сприяє розширенню просторової мережі спортивно-реабілітаційної інфраструктури навіть у тих регіонах, де нема спеціалізованих медичних закладів.

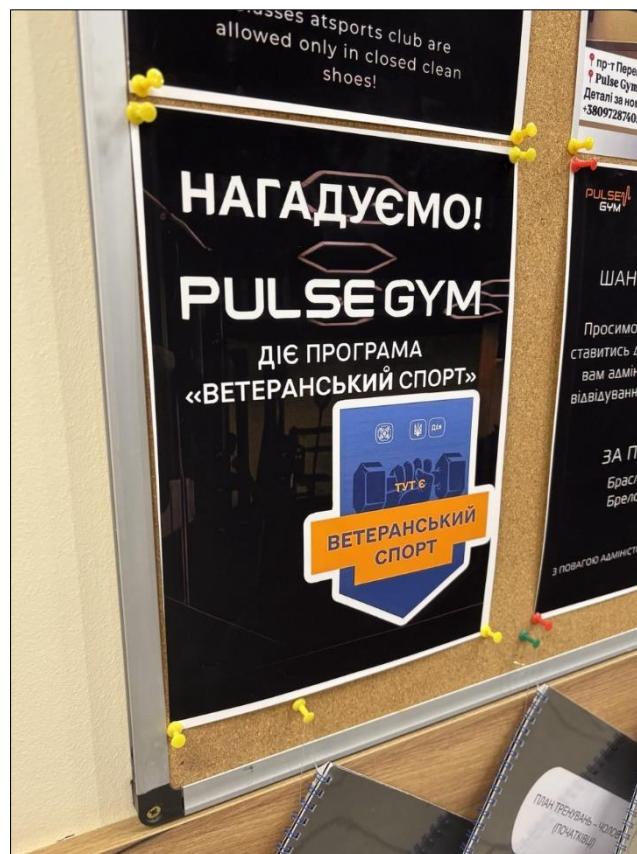

Рис.3.4 Програма «Ветеранський спорт» від мережі спортивних клубів Pulse Gym [фото зроблено автором]

Одним із прикладів ефективної приватної ініціативи у сфері спортивної реабілітації ветеранів є програма «Ветеранський спорт» від спортивного клубу

Pulse Gym (рис.3.4). Цей проєкт демонструє, як бізнес може відігравати важливу соціальну роль у процесі відновлення та підтримки захисників України, поєднуючи елементи фізичної активності, соціальної адаптації та психологічної підтримки.

Програма реалізується в межах державної ініціативи, що передбачає компенсацію у розмірі 1 500 гривень у квартал на заняття спортом для ветеранів, оформити яку можна через застосунок «Дія». Це дозволяє військовослужбовцям і членам їхніх родин без додаткових фінансових бар'єрів відвідувати сучасні тренувальні зали, підтримувати фізичну форму та поступово повертатися до активного життя після поранень або психологічного навантаження, пов'язаного зі службою [1].

Програма включає індивідуальні та групові тренування, адаптовані до фізичних можливостей учасників, консультації з тренерами та реабілітологами, а також менторську підтримку для тих, хто лише починає шлях до фізичного відновлення. Важливою перевагою ініціативи є її інклюзивність і соціальний характер. До участі запрошуються не лише ветерани, а й члени їхніх сімей, що сприяє формуванню спільноти взаємної підтримки, об'єднаної спільною метою – збереженням здоров'я, психологічного балансу та активного способу життя [52]. Програма Pulse Gym є прикладом того, як приватний сектор може стати надійним партнером держави у розвитку ветеранського спорту та спортивної реабілітації, забезпечуючи сталий і доступний формат допомоги тим, хто захищає Україну. Подібні ініціативи концентруються переважно у великих містах (Київ, Харків, Львів тощо), що ще більше посилює територіальну асиметрію між урбанізованими центрами та малими громадами у доступі до спортивної реабілітації.

Рис 3.5 Спортивна реабілітація в Karazin REHAB [44]

У межах державних програм розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури України вагоме місце займає проєкт Karazin REHAB, реалізований на базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна [50]. Цей навчально-терапевтичний центр поєднує три ключові функціональні простори: освітній, лікувально-діагностичний та науковий (рис 3.6).

Таким чином, приклад Karazin REHAB демонструє комплексний підхід до розбудови спортивно-реабілітаційної інфраструктури – інтеграцію освіти, лікування та науки в одному проєкті. Це дозволяє формувати високопрофесійний кадровий резерв, ефективно надавати реабілітаційні послуги та просувати наукові інновації. У контексті територіальних особливостей розвитку реабілітаційних центрів така модель може слугувати орієнтиром для подальшого масштабування мережі закладів у різних регіонах України. Karazin REHAB формує в Харкові потужний реабілітаційний осередок, який впливає не лише на місто, а й на область загалом, частково компенсуючи втрати, спричинені руйнуванням інших об'єктів спортивної інфраструктури.

Освітній

- забезпечує підготовку фахівців з реабілітаційної медицини, фізичної терапії, психологічної реабілітації та психотерапії. Серед переваг цього напрямку – висококваліфіковані викладачі університету, використання інноваційних технологій (віртуальні пацієнти, симуляційні системи, веб-супровід) та практично-орієнтоване навчання в умовах реальної практики.

Лікувально-діагностичний

- передбачає надання комерційних медичних послуг із реабілітації військових та цивільних осіб, які постраждали від бойових дій, а також пацієнтів із захворюваннями мирного часу (неврологічні, травматологічні, кардіологічні). У межах цього напрямку заплановано створення амбулаторно-поліклінічного закладу охорони здоров'я з лабораторно-інструментальним діагностичним відділом.

Науковий

- орієнтований на проведення досліджень у сфері фізичної і психологічної реабілітації, реалізацію міжнародних клінічних проєктів, апробацію інноваційних технологій та обладнання, а також залучення грантів та державного фінансування. У перспективі передбачено сертифікацію лабораторій і лікувальних підрозділів для участі у клінічних дослідженнях лікарських засобів.

Рис 3.6 Ключові функціональні простори Karazin RENAB [50]

Внаслідок воєнних дій, спричинених повномасштабним вторгненням росії у 2022 році, інфраструктура фізичної реабілітації України зазнала значних викликів і втрат. Руйнування медичних та спортивно-реабілітаційних закладів, пошкодження матеріально-технічної бази та переміщення населення створили серйозні перешкоди для ефективного функціонування системи відновлення здоров'я. Водночас саме війна стала потужним стимулом для розвитку цієї галузі, як на державному, так і на приватному рівнях. Реабілітаційна інфраструктура розширюється завдяки створенню спеціалізованих центрів на базі шпиталів, лікарень, вищих навчальних закладів, а також приватних ініціатив, що відкривають програми фізичної, психологічної та соціальної підтримки для військових і цивільних осіб. Активна співпраця державних структур, громадських організацій і бізнесу

сприяє формуванню більш стійкої системи реабілітації, яка поєднує медичні, спортивні та соціальні підходи до відновлення людини.

Воєнні дії суттєво змінили просторову організацію спортивно-реабілітаційної інфраструктури України, спричинивши нерівномірний її розвиток у регіонах. Найбільш інтенсивне формування мережі реабілітаційних центрів спостерігається у західних та центральних областях, а також у великих наукових центрах. У цих територіях зосереджені найкращі умови для безпечного функціонування інфраструктури, наявні професійні кадри, медичні платформи для створення реабілітаційних хабів та стабільніші логістичні можливості. Таким чином, формується своєрідна «вісь реабілітаційної доступності», що простягається через Львів, Київ, Вінницю, Дніпро, Одесу та частково Харків. У цих містах функціонують великі медичні кластери та університети, що забезпечують науково-методичну підтримку, підготовку фахівців та розвиток інноваційних методик лікування й відновлення. Вони мають потужні військові й цивільні госпіталі, що створюють базу для інтеграції спортивно-реабілітаційних програм у систему медичного лікування поранених. Важливим чинником також є висока концентрація внутрішньо переміщених осіб і ветеранів, що формує стабільний попит на реабілітаційні послуги та стимулює розвиток нових центрів і програм.

Паралельно із посиленням розвитку в тилкових регіонах, прифронтові області зазнають найбільшого навантаження та одночасно – найгострішого дефіциту інфраструктури. Руйнування об'єктів, загроза обстрілів, часткова або повна окупація, евакуація медичних кадрів і значні логістичні труднощі суттєво обмежують можливості створення повноцінних реабілітаційних установ. Це призводить до посилення просторової нерівності, попит на реабілітацію у прифронтових громадах стрімко зростає, тоді як пропозиція залишається мінімальною.

3.3. Проблеми та перспективи розвитку спортивної реабілітаційної інфраструктури

Розвиток спортивно-реабілітаційної інфраструктури в Україні стикається із низкою фундаментальних проблем, які суттєво стримують її ефективне функціонування та масштабування. Однією з таких ключових проблем є недостатність фінансування: державний бюджет на фізичну культуру та спорт, попри певні зусилля, все ще залишається на відносно низькому рівні. На розвиток фізичної культури і спорту у державному бюджеті України на 2026 рік передбачено 6 млрд 671,1 млн грн на розвиток молодіжної політики та спорту, з яких 5,008 млрд грн спрямовується на спорт вищих досягнень, тоді як на розвиток спортивної медицини, забезпечення діяльності закладів вищої освіти та наукову діяльність у сфері спорту – лише 778,4 млн грн. Для порівняння, ці кошти охоплюють не лише спортивну медицину та реабілітаційні програми, а й фінансування освітніх і наукових закладів, що суттєво обмежує їхню реальну ефективність у відновленні інфраструктури фізичної реабілітації [6].

За таких умов фінансові ресурси, спрямовані на створення та модернізацію реабілітаційних центрів, закупівлю спеціалізованого обладнання та підготовку кадрів, залишаються вкрай обмеженими. Це призводить до диспропорцій між потребами суспільства, зокрема, ветеранів, поранених військових та цивільних, які постраждали від війни і можливостями держави забезпечити належний рівень реабілітаційних послуг. У контексті зростання кількості осіб, що потребують відновлення фізичних і психологічних функцій, така ситуація створює системну проблему: спортивна реабілітаційна інфраструктура розвивається повільніше, ніж зростає попит на неї.

Окрім фінансових обмежень, значною є проблема безпеки та збереження матеріальної бази: спортивно-реабілітаційні заклади часто розміщені в зонах ризику, піддаються руйнуванням, пошкодженням інфраструктури внаслідок

бойових дій, обстрілів або вимушеної евакуації. Це створює великий виклик для забезпечення стабільної роботи таких закладів у післявоєнному контексті. До того ж, нерівномірність територіального розміщення і недостатня доступність реабілітаційних потужностей у віддалених чи постраждалих регіонах становлять окремий бар'єр для широкого охоплення громадян реабілітаційними послугами.

В умовах війни в Україні спостерігається різке зростання потреби у фізичній та психологічній реабілітації, як серед військових із пораненнями, так і серед цивільних, постраждалих від бойових дій або вимушених переселенців. За даними на 2025 рік, щодня в країні проводиться понад 12 000 сесій фізичної реабілітації, а кількість пацієнтів, які потребують допомоги, зросла в рази [55]. Це створило надзвичайну навантаженість на існуючу мережу центрів, шпиталів та лікарень і підкреслило стратегічну важливість розвитку інфраструктури, не лише як медичної чи спортивної, але як ключової частини гуманітарного відновлення країни.

Водночас саме просторові диспропорції значно ускладнюють реагування на ці виклики. Центри реабілітації десятками й навіть сотнями концентруються у відносно безпечних, тилкових регіонах та великих містах, де є медичні заклади, фахівці, транспортна мережа, стабільне фінансування та громадські ініціативи. У той же час регіони, що постраждали або продовжують потерпати від бойових дій часто мають критичний дефіцит таких закладів або взагалі не можуть забезпечити пацієнтам безпечний доступ до реабілітації через руйнування інфраструктури й нестачу кадрів. Ця географічна нерівність означає, що навіть за наявності державних чи приватних програм, їх ефективність залишається обмеженою, багато ветеранів або людей з інвалідністю змушені переїжджати або шукати допомогу значно далі від місця проживання, що ускладнює процес адаптації, реабілітації та соціального відновлення.

Важливим чинником, що суттєво впливає на розвиток спортивної реабілітаційної інфраструктури в Україні, є участь міжнародних донорів і

партнерських організацій. Саме вони впродовж останніх років забезпечували значну частку фінансування у сфері спорту, фізичної культури та реабілітації, сприяючи реалізації освітніх, інфраструктурних і соціальних ініціатив. Завдяки підтримці таких проєктів Україна отримувала сучасне обладнання, доступ до міжнародного досвіду реабілітації, а також можливість впроваджувати інноваційні методики фізичного та психологічного відновлення постраждалих від війни.

Рис 3.6 Центр для внутрішньо переміщених осіб «Urban Camp» у Львові [56]

Проте у 2025 році відбулася низка змін у політиці міжнародних донорів, що негативно позначилися на стабільності фінансування галузі. Зокрема, після приходу нової американської адміністрації, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) оголосило про припинення фінансування програми підтримки розвитку спортивного середовища в Україні, яка реалізовувалася у співпраці з Міністерством молоді та спорту. Ця програма була важливим інструментом для модернізації спортивної інфраструктури, створення безбар'єрного середовища, підтримки інклюзивних проєктів, а також розвитку напрямів спортивної реабілітації для ветеранів і осіб з інвалідністю [46]. Її завершення створило відчутний фінансовий вакуум, особливо на місцевому

рівні, де більшість громад покладаються саме на міжнародну допомогу для утримання або розширення мережі реабілітаційних закладів.

USAID активно фінансувало проекти, які поєднували спорт із елементами соціальної підтримки, фізичної реабілітації та інклюзії. Одним із показових прикладів того, як тиллові міста стали центрами інфраструктурних інновацій у сфері соціальної та спортивної реабілітації, є львівський центр для внутрішньо переміщених осіб Urban Camp. Львів, як найбільший гуманітарний і логістичний хаб західного макрорегіону, відіграє ключову роль у формуванні нових моделей інтеграції, реабілітації та оздоровлення населення, яке постраждало від війни. «Urban Camp», створений за підтримки USAID та коштів міського бюджету, поєднує спортивну інфраструктуру з просторами для соціальної взаємодії, освіти та творчого розвитку переселенців. Тут спорт виступає засобом не лише фізичного відновлення, а й психологічної стабілізації та соціальної адаптації, що перетворює Львів на один із ключових центрів упровадження сучасних соціально-реабілітаційних практик. Подібні проекти підсилюють роль західних регіонів як локомотивів розвитку гуманітарних сервісів та демонструють, як тиллові області компенсують дефіцит можливостей у прифронтових територіях. Такі ініціативи демонструють, що спорт і реабілітація в умовах війни набули нового значення – як засобу відновлення психологічної рівноваги та соціальної адаптації населення [45].

Значний внесок у зміцнення реабілітаційної системи України здійснили й програми з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, реалізовані за підтримки USAID. Понад 4,5 тисячі фахівців – реабілітологи, фізичні терапевти, протезисти, психологи та соціальні працівники отримали доступ до навчання за міжнародними стандартами. Цей кадровий потенціал став критичним чинником просторової доступності якісних реабілітаційних послуг. Однак просторові наслідки цих програм мають подвійну природу: з одного боку, концентрація фахівців у великих містах (Київ, Львів, Дніпро,

Харків), де зосереджені медичні університети, клініки, госпіталі та навчальні центри, дозволяє забезпечити високий рівень реабілітації у ключових медичних хабах країни. З іншого боку, частина підготовлених спеціалістів повертається працювати у свої громади, що поступово сприяє формуванню більш рівномірної просторової мережі фахових кадрів, зменшує диспропорції та покращує доступність реабілітаційних послуг у малих містах та селах [51].

Основна мета цих програм полягала у формуванні національної системи професійної підготовки кадрів, здатних забезпечити комплексний підхід до фізичної та психологічної реабілітації поранених військових, ветеранів і цивільного населення. Освітні модулі охоплювали широкий спектр тем: травматологію, фізичну терапію, ерготерапію, післяампутаційну реабілітацію, психологічну підтримку осіб з ПТСР, а також управління реабілітаційними процесами в медичних установах. Навчальні курси проводилися у партнерстві з провідними міжнародними закладами – серед них університети США, Канади та країн ЄС.

Попри це, можливості для відновлення і продовження співпраці все ж існують. Потенційною альтернативою можуть стати фонди та грантові програми Європейського Союзу, які розглядають можливість спрямування допомоги на ті напрями, які раніше забезпечувалися американськими партнерами [10]. Особливу увагу ЄС приділяє соціальній інтеграції, гуманітарним ініціативам і сфері спорту як складовій процесу реабілітації населення. У цьому контексті перспективним напрямом розвитку є розширення державно-приватного партнерства, активізація участі місцевих громад і неурядових організацій, які можуть забезпечити сталість програм навіть за умов скорочення зовнішнього фінансування.

Незважаючи на існуючі виклики, спортивно реабілітаційна інфраструктура продовжує розвиватись. Перспективи розвитку спортивної реабілітаційної інфраструктури в Україні безпосередньо пов'язані з реалізацією Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028

року, яка визначає основні напрями модернізації галузі та інтеграції фізичної активності в систему охорони здоров'я, освіти й соціальної підтримки. Ця стратегія ґрунтується на визнанні спорту не лише як засобу досягнення високих результатів, а передусім як інструменту зміцнення здоров'я, профілактики захворювань і соціальної реабілітації [33].

Однією з ключових цілей документа є забезпечення належного рівня рухової активності населення як ефективного засобу профілактики неінфекційних хвороб та відновлення працездатності людей. Особлива увага приділяється розвитку фізкультурно-спортивної реабілітації, яка має сприяти відновленню фізичних і психоемоційних функцій громадян після травм, захворювань або участі у воєнних діях. У межах цієї стратегії передбачено впровадження системи призначення лікарями рухової активності – як ефективного немедикаментозного засобу профілактики та лікування. Такий підхід відповідає рекомендаціям Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) і спрямований на формування сталого зв'язку між медичною практикою та фізичною культурою, що особливо актуально в умовах зростання попиту на спортивну реабілітацію серед військових і цивільних осіб [33].

Разом із тим стратегія наголошує на необхідності рівномірного територіального розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури, адже нині вона зосереджена переважно у великих містах та економічно розвинених регіонах. Малозабезпечені громади, віддалені райони та сільські території мають обмежений доступ до якісних реабілітаційних послуг, що створює просторові диспропорції у відновленні населення. Відсутність сучасних спортивних залів, фахових кадрів, спеціалізованого обладнання та низький рівень фінансування на місцях ускладнюють реалізацію політики рівних можливостей. Тому стратегічним завданням є не лише модернізація наявних центрів у великих містах, але й створення нових об'єктів у невеликих громадах, щоб мінімізувати залежність населення від центрів-«магнітів» та

скоротити транспортні бар'єри для ветеранів, людей з інвалідністю, дітей і літніх осіб.

Оптимальна просторово-організаційна модель розвитку інфраструктури фізичної реабілітації має бути спрямована на зниження надмірної концентрації ресурсів у кількох провідних містах та формування більш збалансованої мережі по всій країні. Наразі, Київ, Львів, Дніпро та Харків виступають ключовими реабілітаційними центрами через поєднання потужної медичної бази, науково-освітнього потенціалу, наявності військових шпиталів, університетських клінік та великої концентрації ветеранів і ВПО. Проте надмірний нахил у бік цих міст створює ризики нерівномірного доступу до послуг для ветеранів, людей з інвалідністю та цивільного населення з інших областей.

Подальший розвиток системи має передбачати розширення функціонального впливу цих хабів на сусідні області та територіальні громади. Ідеться про створення мережі опорних закладів у найближчих районах, які зможуть працювати за єдиними стандартами, отримувати методичну підтримку та направляти пацієнтів у хаби лише у випадку потреби високоспеціалізованої допомоги. За умови недостатнього фінансування, забезпечення стандарту «мінімальної присутності» дозволить уникнути ситуацій критичного дефіциту інфраструктури, особливо в регіонах, що постраждали від бойових дій або перебувають у прифронтових зонах. Такий підхід дозволить уникнути ситуації, коли мешканці віддалених регіонів повинні долати сотні кілометрів задля базових послуг фізичної реабілітації.

Запропонована модель передбачає формування ієрархії взаємодії:

- центральні хаби (у великих медичних і університетських центрах) – місця високоспеціалізованої реабілітації, досліджень, підготовки кадрів;
- опорні регіональні центри – забезпечують середній рівень інтенсивної та спортивної реабілітації, приймають пацієнтів із сусідніх територіальних громад;

- локальні базові осередки – забезпечують первинну допомогу, підтримувальну терапію та маршрутизацію до вищих рівнів.

Таке розширення мережі дозволить розподілити навантаження, усунути критичні прогалини в регіонах, що постраждали від бойових дій, та гарантувати доступність послуг для всіх груп населення. У результаті формується стійка, просторово оптимізована система, де великі хаби зберігають свою роль флагманів, але працюють не ізольовано, а як ядра ширших міжрегіональних мереж реабілітації.

Загалом, перспективи розвитку галузі визначаються також зростаючим суспільним попитом на послуги спортивної реабілітації. Внаслідок тривалих воєнних дій, збільшення кількості ветеранів, поранених військовослужбовців і цивільних осіб, які зазнали фізичних чи психологічних травм, потреба у якісних реабілітаційних програмах продовжує стрімко зростати. Цей попит стає рушійною силою для формування нових реабілітаційних центрів, створення відповідних програм у спортивних клубах, фітнес-центрах, медичних закладах та закладах освіти.

Водночас важливу роль у майбутньому розвитку відіграватиме державно-приватне партнерство, яке дозволить поєднати державні ресурси та ініціативу бізнесу для розбудови сучасних спортивно-реабілітаційних об'єктів. Розширення мережі таких закладів у громадах України сприятиме формуванню доступного реабілітаційного простору, що забезпечуватиме рівні можливості для всіх категорій населення – від дітей до ветеранів війни.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, слід зазначити, що мета роботи досягнута, а задачі виконані.

1. У межах аналізу теоретичних аспектів встановлено, що соціальна та спортивно-реабілітаційна інфраструктура формують єдину просторово організовану систему, яка забезпечує відтворення людського потенціалу, соціальну інтеграцію та якість життя населення. Спортивна реабілітація займає проміжне положення між охороною здоров'я, фізичною культурою та соціальним захистом, виконуючи інтеграційну функцію. Її просторове розміщення визначається не лише медико-соціальними потребами, а й економічною спроможністю регіонів, рівнем урбанізації та транспортною доступністю.

2. Охарактеризовані методи суспільно-географічного аналізу підтвердили ефективність використання просторових, порівняльно-географічних, картографічних і статистичних підходів для вивчення територіальної організації спортивно-реабілітаційної інфраструктури. Застосування картографування, просторового зіставлення та аналізу регіональних відмінностей дало змогу виявити дисбаланси у розміщенні об'єктів та просторову асиметрію доступності реабілітаційних послуг. Обґрунтовано, що саме просторовий підхід є ключовим інструментом для розуміння нерівномірності розвитку інфраструктури та її регіональної диференціації.

3. Дослідження сучасного стану спортивно-реабілітаційної інфраструктури України засвідчило наявність стійких територіальних диспропорцій. Найвищий рівень концентрації об'єктів характерний для великих урбанізованих регіонів і обласних центрів, тоді як значна частина сільських та периферійних територій характеризується фрагментарною, малодоступною або застарілою інфраструктурою. Повномасштабна війна суттєво поглибила ці відмінності: руйнування, пошкодження або перепрофілювання спортивних об'єктів у прифронтових і деокупованих

регіонах призвели до формування «інфраструктурних прогалин» та зниження доступності послуг.

4. Проаналізовано роль спортивної інфраструктури у розвитку ветеранського спорту та фізичної реабілітації. Встановлено, що ефективність реабілітаційних програм безпосередньо залежить від просторової доступності спеціалізованих центрів, транспортної інфраструктури та наявності інклюзивного середовища. Регіони, що мають розвинену мережу адаптивних спортивних закладів, демонструють вищий рівень залучення ветеранів до реабілітаційних програм та кращі показники соціальної інтрації. Водночас у багатьох регіонах спостерігається дефіцит спеціалізованих просторів для ветеранського спорту, що формує нерівні умови відновлення.

5. На основі кількісних показників забезпеченості здійснено типізацію регіонів України за рівнем розвитку спортивно-реабілітаційної інфраструктури. Виокремлено регіони з високим рівнем розвитку (переважно великі міські агломерації), регіони із середнім рівнем забезпечення та регіони з низьким рівнем розвитку, де інфраструктура має фрагментарний або епізодичний характер. Встановлено, що головними чинниками регіональної диференціації є економічний потенціал територій, рівень урбанізації, демографічна структура населення, а також ступінь воєнних ушкоджень.

6. Аналіз впливу воєнних дій на просторову організацію інфраструктури фізичної реабілітації показав формування нової географії доступності послуг. Спостерігається зміщення центрів надання реабілітаційних послуг у відносно безпечні регіони, перевантаження інфраструктури в тилкових областях і одночасне скорочення можливостей у прифронтових зонах. Основними проблемами залишаються нерівномірність територіального покриття, дефіцит кадрів у периферійних регіонах і слабка інтеграція локальних об'єктів у єдину національну мережу.

Загалом встановлено, що спортивно-реабілітаційна інфраструктура України формується як просторово нерівномірна система з вираженими регіональними диспропорціями, які посилюються внаслідок війни. Подальший

розвиток має базуватися на принципах збалансованого просторового планування, пріоритетному відновленні інфраструктури в постраждалих регіонах, формуванні мережі міжрегіональних реабілітаційних центрів та забезпеченні рівного територіального доступу населення до послуг фізичної й спортивної реабілітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1 500 грн на заняття спортом для ветеранів: подавайте заявку через Дію / Дія . URL: <https://diia.gov.ua/news/1-500-hrn-na-zaniattia-sportom-dlia-veteraniv-podavaite-zaiavku-cherez-diiu> (дата звернення: 10.10.2025).
2. База знищених Росією спортивних об'єктів України – їх вже понад 500 (фото) - Футбол на UA.Tribuna.com . URL: <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/crazygenius/3063694-znyshheni-sportyvni-obyekty/> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Бедрій-Ферцак Л. Фізкультурно-спортивна інфраструктура у соціально-економічному розвитку села // УДК 338.49:796. - 2019. - С. 42-46
4. В Україні з'явився окремий вид спортивної діяльності – ветеранський спорт (2022) . URL: <https://mva.gov.ua/news/v-ukrayini-zyavivsyia-okremij-vid-sportivnoyi-diyalnosti-veteranskij-sport> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Державна служба статистики України «Статистичний щорічник України за 2021» . URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/11/Yearbook_2021.pdf (дата звернення: 01.11.2025).
6. Державний бюджет 2026: понад 6,6 млрд грн на молодь і спорт / Міністерство молоді та спорту України . URL: <https://mms.gov.ua/news/derzhavnyi-biudzheth-2026-ponad-66-mlrd-hrn-na-molodi-i-sport> (дата звернення: 19.11.2025).
7. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – 6-те вид., випр. і доп. Рекомендовано МОН / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка – К., 2007. – 214 с.
8. ДЮСШ. Огляд системи. Коаліція EU Sport . URL: <https://eusport.org.ua/2023/05/dussh/> (дата звернення: 01.11.2025)
9. Економічна енциклопедія: у 3 т. / Ред. рада: Б.Д. Гаврилишин (голова) та ін. – К.: Академія; Тернопіль: Акад. нар. хоз-ва, 2000 - 2002. Т. 1: А

(Абандон) – К (Концентрація виробництва) / Редкол. т.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – 2002. – 864 с.

10. ЄС вивчає альтернативи USAID для фінансування України – Єврокомісар. Курс України. 20 березня 2025. . URL: <https://kurs.com.ua/novost/1337400-es-izuchaet-alternativi-usaid-dlja-finansirovanija-ukraini-%E2%80%93-evrokomissar> (дата звернення: 01.11.2025)

11. За ініціативою Мінветеранів Уряд затвердив план дій щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей / Міністерство у справах ветеранів України . URL: <https://mva.gov.ua/news/za-iniciativoyu-minveteraniv-uryad-zatverdiv-plan-dij-shchodo-realizaciyi-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-sistemi-fizkulturno-sportivnoyi-reabilitaciyi-veteraniv-vijni-ta-chleniv-yih-simej> (дата звернення: 10.10.2025).

12. Заклади системи надання лікарсько-фізкультурної допомоги в Україні (2024) . URL: <https://mva.gov.ua/media.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

13. Зародження та розвиток фізичної реабілітації / International scientific journal “Grail of Science” .

14. Знищені спортивні об’єкти України: хроніка руйнувань / Tribuna.com . URL: <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/crazygenius/3063694-znyshheni-sportyvni-obyekty/> (дата звернення: 01.11.2025)

15. Інфраструктура – це: комплекс взаємопов’язаних обслуговуючих структур чи об’єктів / Poradumo . URL: <https://poradumo.com.ua/50365-infrastryktyra-ce-kompleks-vzayemopoviazanih-obslygovyuchih-stryktyr-chi-obyektiv/> (дата звернення: 01.11.2025)

16. Ірина Борзова: "Спорт для ветеранів: Чому це важливо? Як розвивати ветеранський спорт або адаптивні види спорту?"(2024) . URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/247939.html (дата звернення: 19.11.2025).

17. Кабінет Міністрів України. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF#n10> (дата звернення: 10.10.2025).

18. Картка документа (Нормативно-правовий акт) / Верховна Рада України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/525-2025-%D1%80?utm> (дата звернення: 10.10.2025).

19. Князєв В., Бакуменко В. Філософсько-методологічні засади державно-управлінських рішень // ВУАДУПУ. - 2000. - № 2. - С. 341–358

20. Корнус О. Г. – Наукові підходи до вивчення суспільно-географічних аспектів системи обслуговування населення / Наукові записки СумДПУ. Географічні науки.

21. Корнус О.Г., Немець К.А., Немець Л.М., Корнус А.О. Сфера обслуговування населення Сумської області: суспільно-географічні аспекти : монографія. Харків–Суми. 2009. 228 с

22. Мельниченко Т. Ю. Освітній комплекс України: сучасний стан і напрямки удосконалення територіальної організації : автореф. дис. ... канд. геогр. наук / Т. Ю. Мельниченко. – К., 2005. – 20 с.

23. Мінветеранів розробило флагманський проєкт “Розвиток спорту для ветеранів” (2023) . URL: <https://mva.gov.ua/news/minveteraniv-rozrobilo-flagmanskij-proyekt-rozvitok-sportu-dlya-veteraniv> (дата звернення: 10.10.2025).

24. Немець К. А., Кобилін П. І. До питання суспільно-географічних досліджень соціальної інфраструктури. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Геологія. Географія. Екологія. 2018. Вип. 48. С. 98–105.

25. Немець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. – Харків, 2014. – 265 с

26. Олійник Я.Б., Степанченко А.В. Вступ до соціальної географії : навчальний посібник. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2000. 204 с.

27. Особливості фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їхніх сімей / Репозитарій Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ . URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/12918/1/74.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

28. Перелік спортивних споруд та майданчиків, які відповідають вимогам безбар'єрності (2024) . URL: <https://mva.gov.ua/veteranam/sportivni-sporudi-ta-maydanchiki-u-lvivskiy-oblasti-onovleno> (дата звернення: 10.10.2025).

29. Пігуль Н. Г. Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» Соціальна інфраструктура: поняття та функції

30. Підрив Каховської ГЕС: вода затопила стадіон ФК «Енергія» (ФОТО) / 24 канал. Спорт . URL: https://sport.24tv.ua/pidriv-kahovskoyi-ges-voda-zatopila-stadion-fk-energiyi-foto_n2328917 (дата звернення: 19.11.2025).

31. Пошкодження спортивної інфраструктури України окупантами оцінюється у 250 мільйонів доларів / Кабінет Міністрів України . URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/poshkodzhennia-sportyvnoi-infrastrukturyukrainy-okupantamy-za-poperednymy-pidrakhunkamy-otsiniuietsia-u-250-milioniv-dolariv> (дата звернення: 19.11.2025).

32. Про День тренера: Указ Президента України від 24.06.2021 № 342/2020 / Верховна Рада України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/2020#Text> (дата звернення: 19.11.2025).

33. Про затвердження Порядку здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності ветеранів війни та членів їх сімей...: Постанова КМУ від 16.12.2020 № 1089 / Верховна Рада України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.11.2025).

34. Про затвердження Тимчасового положення про фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність: Наказ Мінмолодьспорту від 18.12.1992 №

3009 / Верховна Рада України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93#Text> (дата звернення: 19.11.2025).

35. Реабілітаційно-спортивні заходи / Міністерство молоді та спорту України . URL: <https://mms.gov.ua/invasport/reabilitacijno-sportivni-zahodi#:~:text> (дата звернення: 19.11.2025).

36. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: підручник / Дорогунцов С.І., Пітюренко Ю.І., Олійник Я.Б. та інші. К.: КНЕУ, 2005. 562 с.

37. Соціальна географія: Підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2019. – 304 с.

38. Соціально-економічна географія України / За ред. проф. О.И. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 638 с.

39. Спорт виступає не лише як засіб фізичного відновлення, але і як важлива складова психологічного оздоровлення поранених / Портал МВС України (Охорона здоров'я) . URL: https://health.mvs.gov.ua/khmelnyskyi/pacijentam/important/sport_vistupaje_ne_1_ise_iak_zasib_fizicnogo_vidnovlennia_ale_i_iak_vazлива_skladova_psixologicnog_o_ozdorovlennia_poranenix (дата звернення: 19.11.2025).

40. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО 2028 РОКУ. Міністерство молоді та спорту України.(2020). . URL: <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

41. Структура системи «Інваспорт» / Міністерство молоді та спорту України . URL: <https://mms.gov.ua/invasport/struktura-sistemi-invasport> (дата звернення: 19.11.2025).

42. Сутність та зміст поняття «спортивна інфраструктура» / Електронний репозитарій ВНУ ім. Лесі Українки . URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11195/1/20.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

43. Теоретико-методичні аспекти розвитку спортивної інфраструктури – Богатирьов К. О. / Ефективна економіка . URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1891> (дата звернення: 19.11.2025).
44. У Каразінському відбулася презентація науково-практичного центру «Karazin Rehab» / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна . URL: <https://karazin.ua/news/u-nbsp-karazinskomu-vidbulasia-prezentatsiia-naukovo-praktyc/> (дата звернення: 10.10.2025).
45. У Львові відкрили культурно-соціальний центр Urban Camp Lviv площею 5 тисяч квадратних метрів. Офіційний сайт Львівської міської ради. 2 червня 2023. . URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/youth-policy/296862-uvovi-vidkryly-kulturno-sotsialnyi-tsentr-urban-camp-lviv-ploshcheiu-5-tysiach-kvadratnykh-metriv-video> (дата звернення: 19.11.2025).
46. Часті питання. Офіційний веб-сайт USAID. URL: <https://era-ukraine.org.ua/frequently-asked-questions-ua/> (дата звернення: 10.10.2025).
47. Через атаку РФ постраждав спорткомплекс СК «Локомотив»: фото до та після / Факти ICTV . URL: <https://fakty.com.ua/ua/sport/20240123-cherez-ataku-rf-postrazhdav-sportkompleks-sk-lokomotyv-foto-do-ta-pislya/> (дата звернення: 10.10.2025).
48. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки Навчальний посібник / К.: Знання, 2006.- 435 с.
49. About Us / Rehab Ukraine . URL: <https://rehabukraine.com/about/>
50. Karazin Rehab / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна . URL: <https://karazin.ua/nauka/scientific-collaboration/medytsyna/karazin-rehab/>
51. Lowe Rachael. USAID Supports Continued Professional Development among Rehabilitation Professionals amid the War in Ukraine. Plus By Physiospot. July 8, 2024. . URL: <https://www.physiospot.com/2024/07/08/usaid-supports-continued-professional-development-among-rehabilitation-professionals-amid-the-war-in-ukraine/> (дата звернення: 19.11.2025).

52. PULSE GYM / Мережа фітнес-клубів . URL: <https://pulse-gym.com.ua/> (дата звернення: 10.10.2025).
53. Shortage of coaches, war and children leaving abroad: Ministry of Sports on threats to big sport / UNN . URL: <https://unn.ua/en/news/shortage-of-coaches-war-and-children-leaving-abroad-ministry-of-sports-on-threats-to-big-sport> (дата звернення: 10.10.2025).
54. Transformative Power of Sports: How Rehabilitation Helps War Veterans Reintegrate into Society / Interfax-Ukraine . URL: <https://en.interfax.com.ua/news/blog/1038833.html#:~:text=Transformative%20Power%20of%20Sports> (дата звернення: 10.10.2025).
55. Ukraine's rehabilitation system is overloaded due to war and lack of specialists / HMH News . URL: <https://hmh.news/en/13067/ukraines-rehabilitation-system-is-overloaded-due-to-war-and-lack-of-specialists/> (дата звернення: 10.10.2025).
56. Urban Camp Lviv / Lviv.Travel . URL: https://lviv.travel/ua/places/attractions/urban-camp-lviv?srsltid=AfmBOooiGbN8TFIwjfH7vyDuswCFEw6O5P0P_zYmSFfvKYJM1tbfmIs- (дата звернення: 10.10.2025).
57. Volodymyr Zelenskyy: Veteran sports, rehabilitation programs and accessibility of appropriate infrastructure are very important / President of Ukraine . URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/volodimir-zelenskij-veteranskij-sport-programi-reabilitaciyi-97953#:~:text=According%20to%20him%2C%20accessibility%20and,appropriate%20infrastructure%20are%20very%20important>(дата звернення: 10.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Зруйновані та пошкоджені об'єкти спортивної інфраструктури України

Рис. А.1. Зруйнована школа вітрильного спорту в Одесі [2]

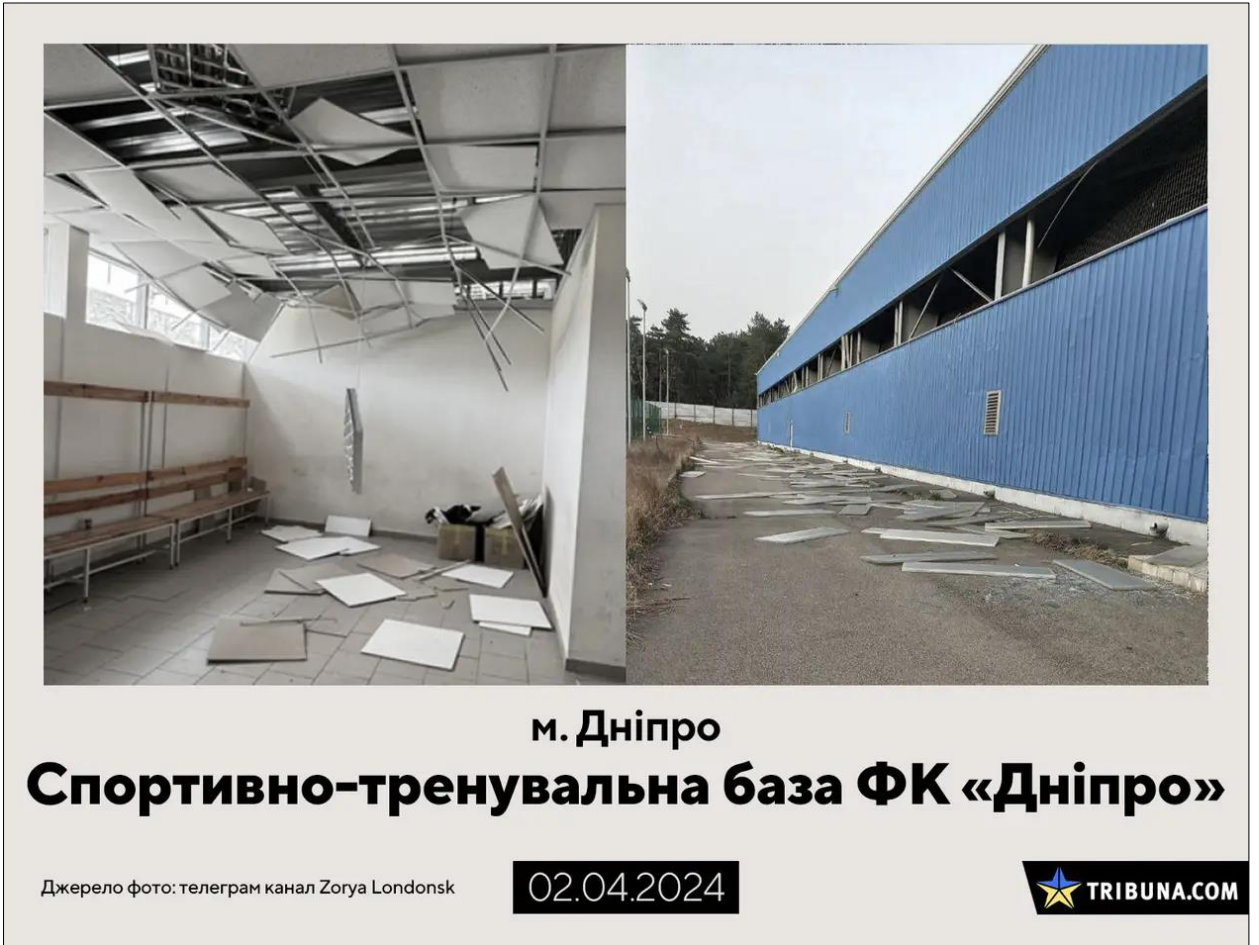

Рис. А.2. Пошкоджена спортивно-тренувальна база ФК Дніпро [2]

м. Київ

СК «ЛОКОМОТИВ»

Джерело фото: пресслужба ФК «Динамо» Київ

23.01.2024

 TRIBUNA.COM

Рис. А.3. Зруйнований СК Локомотив у Києві [2]

Додаток Б

Таблиця Б.1

Спортивні споруди за регіонами України станом на 2021 рік [5]

	Стадіони з трибунами на 1500 місць і більше	Легко атлетичні ядра (арени), що не входять до складу стадіонів	Легко атлетичні манежі	Плавальні басейни, усього	Біатлонні стрільбища	Велотреки	Водно спортивні бази	Лижні бази	Площинні спортивні споруди, усього
Україна	963	225	31	557	7	5	45	57	61 027
Вінницька	37	4	1	25	-	-	-	3	2 736
Волинська	31	-	-	17	-	-	-	-	2 671
Дніпропетровська	80	5	1	56	-	-	11	1	5 659
Донецька	56	-	2	35	-	-	2	-	1 947
Житомирська	32	4	1	11	-	-	-	1	2 075
Закарпатська	26	12	-	11	-	-	-	1	1 502
Запорізька	31	5	1	16	-	-	4	-	2 464
Івано-Франківська	57	3	2	29	-	-	-	6	2 113
Київська	64	10	1	18	1	-	2	6	2 465
Кіровоградська	21	-	-	8	-	-	1	-	2 141
Луганська	23	-	-	8	-	-	1	-	1 115
Львівська	56	34	-	41	2	1	-	4	3 909
Миколаївська	36	95	1	14	-	-	3	-	2 753
Одеська	31	6	2	54	-	-	1	1	2 991
Полтавська	38	2	4	12	-	-	-	3	2 470
Рівненська	28	-	-	17	-	-	-	-	2 391
Сумська	23	4	1	14	1	-	-	13	1 526
Тернопільська	26	6	1	15	1	-	1	3	1 942
Харківська	53	6	5	34	-	1	1	4	4 255
Херсонська	34	5	-	2	-	-	7	-	1 768
Хмельницька	42	7	-	8	-	-	-	-	2 170
Черкаська	34	4	4	10	-	-	-	1	1 408
Чернівецька	31	-	-	10	-	1	-	1	1 545
Чернігівська	26	6	-	3	1	-	1	3	2 039
м. Київ	29	5	2	68	-	1	6	5	2 318

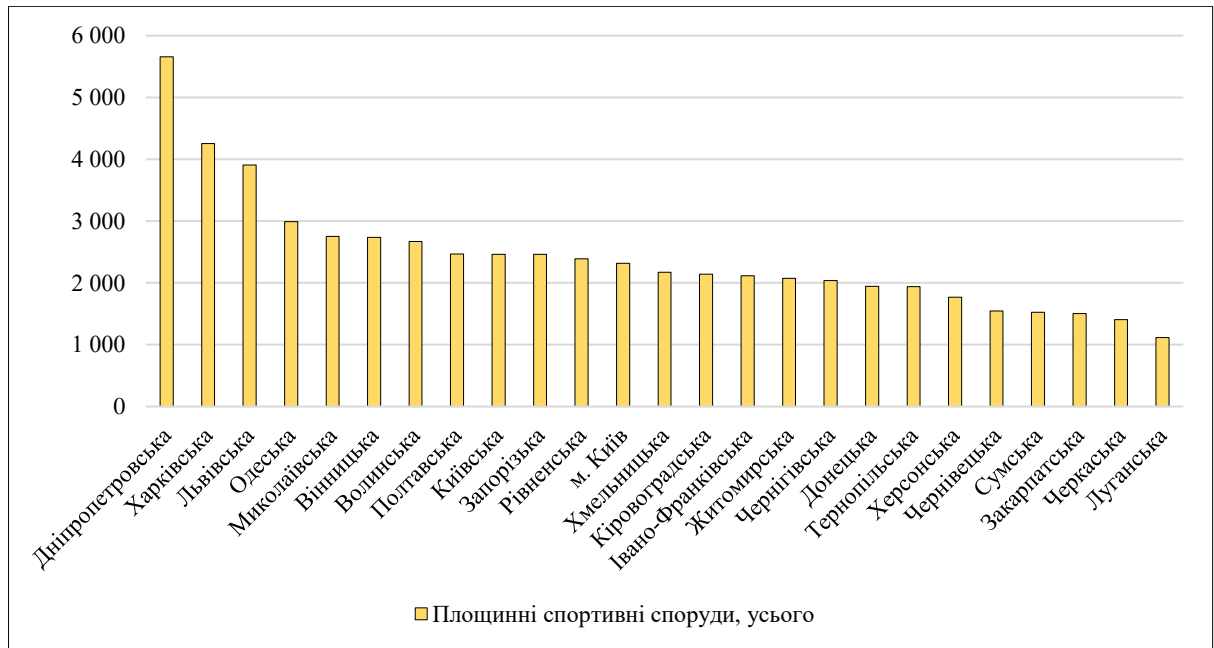

Рис. Б.2. Розподіл площинних споруд за областями України (побудовано автором за [5])

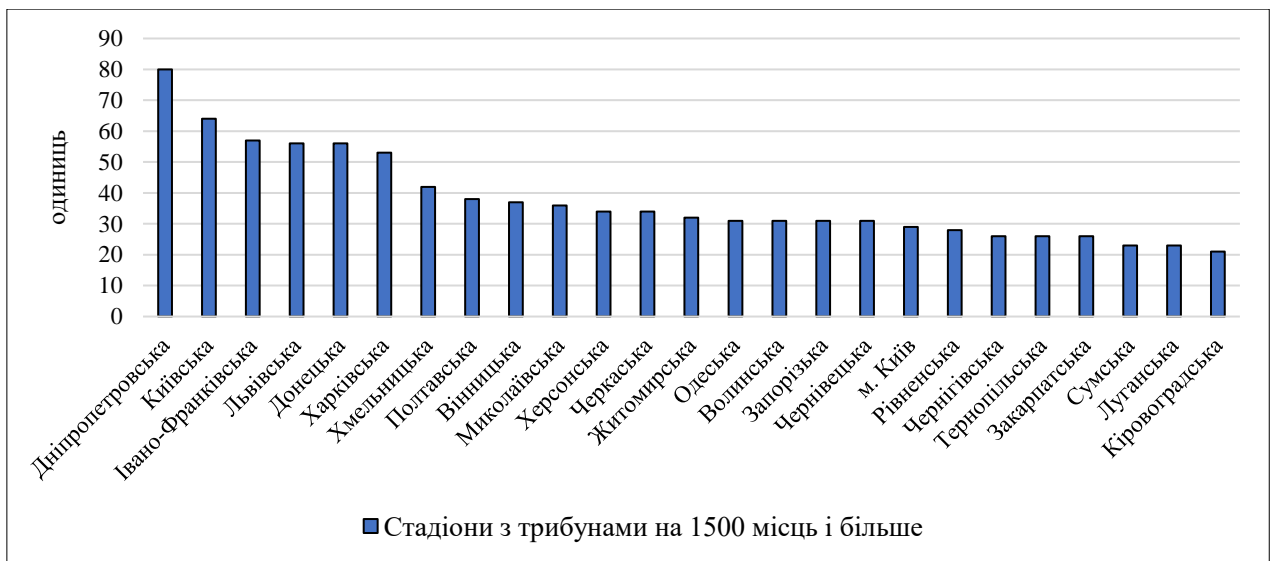

Рис. Б.3. Розподіл стадіонів на 1500 місць і більше за областями України (побудовано автором за [5])

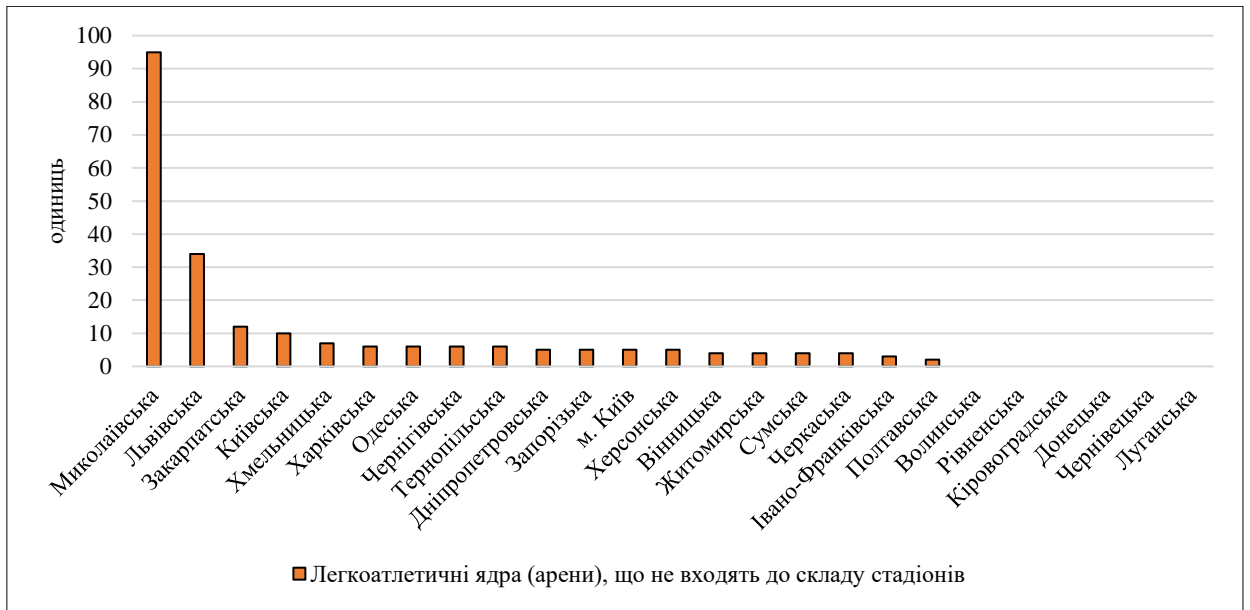
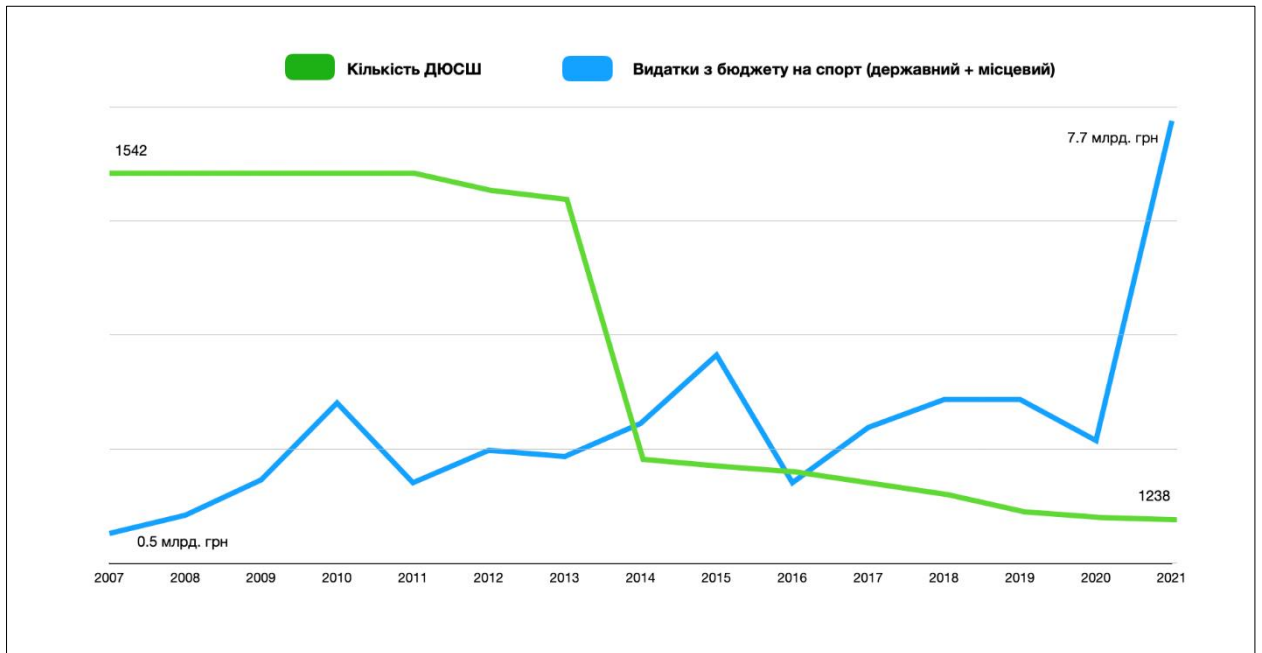

Рис. Б.4.. Розподіл легкоатлетичних арен за областями України (побудовано автором за [5])

Додаток В

Характеристика ДЮСШ України

58. Рис. Б.1. Залежність видатків з бюджету на спорт від кількості ДЮСШ, 2007-2021 рр. [8]

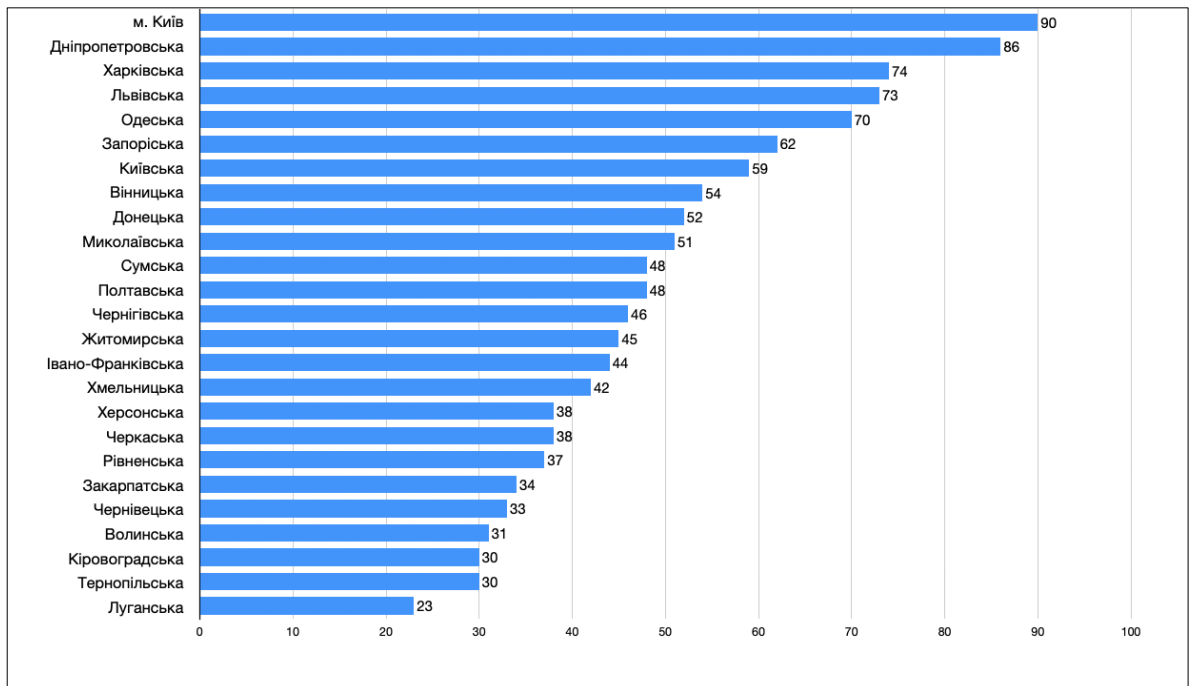

Рис. Б.2. Кількість ДЮСШ в Україні, 2021 рр. [8]